

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет Економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра Бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Співак С.М.
(прізвище та ініціали)

« » 2023 р.
(підпис)

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня магістр
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Зволинська Вікторія Сергіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік грошових коштів та їх аналіз в системі бухгалтерського обліку
(на прикладі ТОВ «Тернопільелектропостач»)

Керівник роботи Кундеус Олександр Михайлович, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «29» вересня 2023 року № 4/7-941

2. Термін подання студентом завершеної роботи 18.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи Навчальна та наукова література, нормативно-правові та законодавчі документи з питань бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, статистична інформація, бухгалтерська звітність університету

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
Теоретичні основи обліку та аналізу грошових коштів
Організація системи обліку грошових коштів на ТОВ «Тернопільелектропостач»
Аналіз надходження та вибуття грошових коштів ТОВ «Тернопільелектропостач»
Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Голда Н.М.		
Безпека в надзвичайних ситуаціях	Клепчик В.М.		

7. Дата видачі завдання 01.10.2023 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Погодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	до 09.10.2023 р.	
2	Підбір і опрацювання літератури	до 20.10.2023 р.	
3	Підготовка розділу 1 «Теоретичні основи обліку та аналізу грошових коштів»	до 10.11.2023 р.	
4	Підготовка розділу 2 «Організація системи обліку грошових коштів на ТОВ «Тернопільелектропостач»	до 20.11.2023 р.	
5	Підготовка розділу 3 «Аналіз надходження та вибуття грошових коштів ТОВ «Тернопільелектропостач»	до 27.11.2023 р.	
6	Підготовка розділу 4 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»	до 08.12.2023 р.	
7	Подання кваліфікаційної роботи для здійснення перевірки на плагіат	до 12.12.2023 р.	
8	Попередній захист роботи	13.12.2023 р.	
9	Подання готової роботи на кафедрі	до 18.12.2023 р.	

Студент

(підпис)

Зволинська В.С.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Кундеус О.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Зволинська В.С. Облік грошових коштів та їх аналіз в системі бухгалтерського обліку (на прикладі ТОВ «Тернопільелектропостач»). – Рукопис.

Спеціальність 071. – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2023.

Кваліфікаційна робота складається з критичного огляду сучасних теоретичних засад, методів, організації та практики бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту грошових коштів, створення рекомендацій, які можуть бути використані для вдосконалення практики бухгалтерського обліку та прийняття рішень щодо фінансів на бізнес у сучасний час.

Основне призначення та функції грошей як історичного аспекту економіки та бухгалтерського обліку були задокументовані та пояснені. Розкриваються особливості стилю фінансування на підприємстві та пропонується переглянтий стиль, який більш підходить для управління грошовими коштами на загальному рівні та проведення аудитів, аналізів та оцінок. Це залежить від наявності певних ресурсів. Проведено дослідження порядку легалізації бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу коштів. Документовано основні складові методології та організації обліку грошових коштів, а також їх вплив на фінансову звітність, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення. Виявлено методи та організації аудиту грошей. Досліджено еволюцію та організацію фондів, оцінено ефективність їх використання на підприємстві за допомогою коефіцієнтного, вертикального та горизонтального аналізу.

Ключові слова: грошові кошти, бухгалтерський облік, аналіз, аудит, ефективність, фінансовий результат.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Помилка! Закладку не визначено.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	7
1.1. Поняття сутності економічної категорії «грошові кошти»	7
1.2. Класифікація грошових коштів відповідно до 19 потреб обліку	19
1.3. Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами23	23
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»	28
2.1. Методика організації обліку грошових коштів	28
2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів на рахунках в банку	35
2.3. Особливості відображення грошових коштів у фінансовій звітності40	40
ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ».....	40
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИБУТТЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»	46
3.1. Аналіз фінансових показників підприємства.....	46
3.2. Аналіз результатів діяльності підприємства	Помилка! Закладку не визначено.
Висновки до розділу 3.....	54
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	55
4.1. Охорона праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»	55
4.2. Розроблення і реалізація заходів щодо захисту працівників суб'єкта	58
господарювання (підприємства, цеху, дільниці) від наслідків НС	59
4.3. Проведення оцінки масштабу, розмірів втрат та інших наслідків	61
можливої НС суб'єктом господарювання	61
Висновки до розділу 6.....	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти є важливою ланкою в кругообігу ресурсів, що є основою для зростання платоспроможності суб'єктів господарювання. Щодня будь-який бізнес проводить численні розрахункові операції зі своїми контрагентами, бюджетами, працівниками та власниками. За ці кошти активізується діяльність суб'єктів господарювання на самофінансуванні. Оскільки вони існують на всіх стадіях кругообігу капіталу – процесах постачання, виробництва та збуту.

Підвищення якості управлінських рішень підприємства та покращення його фінансового стану залежить від достовірності та цілісності даних про рух грошових коштів під час його діяльності. Грошові кошти є предметом підвищеної уваги з боку регуляторів, а отже, від належної організації обліку цих високоліквідних активів залежить успішне функціонування суб'єктів господарювання на ринку.

Важливість грошових коштів у корпоративній діяльності потребує її детального вивчення для встановлення стратегічних і тактичних напрямів формування та використання грошового потоку, дані про який мають істотний вплив на забезпечення ефективності процесів управління суб'єктами господарювання.

У працях вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються методи та питання організації фінансового обліку, аналізу та аудиту в сучасних умовах господарювання: С.Л. Береза, Ф.Ф. Бутинень, Н.Г. Горицька, З.В. Гуцайлюк, М.В. Кужельний, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, В.О. Озеран, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Б. Коласс, М.Р. Метью, В.В. Палій, М.Б. Перер тощо. Незважаючи на досягнення вчених, питання аналітичного забезпечення ефективного управління грошовими коштами підприємства залишається недостатньо вивченим. Дана робота присвячена актуальним питанням

дослідження й розробці методичних та організаційних підходів з обліку, аналізу та аудиту грошових коштів.

Мета і завдання дослідження полягає у формуванні теоретичних і практичних обґрунтувань положень та формулюванням рекомендацій щодо вдосконалення методів та організаційних прийомів фінансового обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства з метою підвищення рівня ефективного управління ним.

Для забезпечення досягнення поставлених цілей необхідно виконати такі завдання:

- вивчити природу грошей як об'єкта бухгалтерського обліку;
- проаналізувати особливості класифікації грошових коштів на мікро рівні;
- проаналізувати нормативно-організаційні підходи до бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту даної економічної категорії;
- здійснити систематизацію основних аспектів методів та організації обліку грошових коштів, оприлюднення фінансової звітності, обґрунтування пропозицій;
- провести горизонтальний і вертикальний аналіз активів;
- зробити оцінку ефективності використання коштів на досліджуваному підприємстві;
- дослідити організаційні заходи з охорони праці на підприємстві та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є система обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства.

Предметом дослідження є організаційні та методичні підходи щодо обліку та аналізу грошових коштів на підприємстві.

Методи дослідження. Реалізація поставлених завдань передбачає використання таких методів: теоретичного узагальнення та порівняння

(дослідження економічних та облікових властивостей грошей), причинно-наслідкових та абстрактно-логічних зв'язків (розкриття методів класифікації грошей), аналізу та синтезу (дослідження грошей). методи обліку коштів підприємств), індукційний та дедукційний (підсумок касового аудиту), методи економічного аналізу (горизонтальний та вертикальний аналіз, оцінка ефективності використання), абстрактні методи (вказати основні методи аналізу грошових потоків).

До досліджуваної інформаційної бази входять законодавчі та нормативні акти, що регулюють бухгалтерський облік, фінансовий аналіз і аудит, праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, матеріали журналів, фактичні дані досліджуваних підприємств.

Науковою новизною отриманих результатів дослідження є формування теоретичних обґрунтувань та пропозиції щодо вдосконалення організаційно-методичних підходів до бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту використання грошових коштів підприємства:

Практичним значенням отриманих результатів є інтеграція в діяльність підприємства рекомендацій, які забезпечать логічне відображення грошових коштів у бухгалтерському обліку, підвищать достовірність інформації у формах звітності, нададуть можливість користувачам оптимізувати прийняті рішення та забезпечать об'єктивність оцінка роботи суб'єктів господарювання з управління фінансами.

Структура кваліфікаційної роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і рекомендацій, списку використаних ресурсів та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Поняття сутності економічної категорії «грошові кошти»

Грошові кошти вважаються найпоширенішою формою активів у категорії ліквідності, ця категорія надає компанії найбільший ступінь ліквідності, що дозволяє компанії вільно вибирати. Грошові кошти є початковою та завершальною частиною економічного та фінансового циклу. У ході діяльності готівка перетворюється в інші ресурси через обіг. Грошові кошти доступні як на початковій, так і на кінцевій стадіях облікового циклу, включаючи закупівлю товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг та отримання доходу. Багато операцій в бізнесі підприємства ініційовані грошовими потоками і пов'язані з внутрішніми розрахунками між компаніями. Рух коштів (приплив і відтік грошових коштів та інших грошових активів) призводить до грошових потоків. Грошові кошти - це багатство компанії, яке розсіюється в ході її діяльності.

Сутність грошей полягає в тому, що гроші функціонують як активна складова і невід'ємна частина економічної діяльності суспільства, відносин між учасниками, відтворювального процесу. Грошові кошти беруть участь у реалізації різноманітних суспільних відносин, розподілі валового національного продукту, придбанні землі, визначенні цін, що представляють вартість речей. Крім того, готівка використовується як засіб обміну товарів, нерухомості, творів мистецтва, коштовностей та інших предметів. Це проілюстровано порівнянням цін і кількості під час прямого обміну товарами.

Історія валюти почалася з появою грошей як складової повсякденного життя. Особливо це стосувалося двох первинних поділів праці. На ранніх етапах розвитку товарного виробництва обмін має простий характер (бартер), але зі збільшенням обсягу виробництва все більше виявляються недоліки процесу: розбіжність бажань сторін щодо обміну товарів, як в результаті чого необхідні

численні операції; проблема зберігання товарів для обміну; складність встановлення прямого співвідношення обміну між ними; і питання про те, чи дозволений обмін. У результаті необхідно застосувати конкретне еталонне значення, яке має універсальне значення, спільне для всіх сторін. Таким чином, деякі окремі продукти більше відрізняються від усього світу товарів, який також функціонує як посередник і постійно повторно випускається на ринок.

У результаті попит на гроші відносять до проблем, пов'язаних із безпосереднім обміном товарів, робочою силою, і, таким чином, у результаті спонтанної еволюції суспільства певні товари зайняли загальну роль рівного значення. У різні моменти цю функцію виконували риба, хутро, зерно та інші товари, які були найважливішими об'єктами обміну, після цієї функції ця функція була передана металам (олову, міді) і, нарешті, зупинилася на золоті та сріблі. Дизайн монети мав значний вплив на розвиток металевої валюти. Минуло багато століть, загальну функцію еквівалента виконувало срібло, яке потім перейшло до золота. Обидва ці метали історично використовувалися різними народами. Зрештою, саме золото стало валютою.

Концепція, згідно з якою гроші походять від контракту, угоди між кількома сторонами, яка намагалася спростити та полегшити обмін товарами, була поширеною починаючи з античності. Таке розуміння походження грошей називається раціоналістичною теорією. Основу її теоретичного пояснення подав Аристотель, він вважав: «Усе, що бере участь в обміні, має бути відображено певним чином... за загальною згодою і були створені гроші...». Щоб відбувся обмін, повинна існувати одиниця вимірювання з умовою, яка виправдовує обмін.

Наукові дослідження природи та походження грошей, проведені економістами-класиками – А. Смітом, Д. Рікардом тощо, продемонстрували справедливість раціоналістичної теорії. Зрештою, основні форми грошей були створені на ранніх стадіях розвитку суспільства, коли ні згода учасників, ні влада держави не мали суттєвого значення у формуванні економічних відносин, саме тому, що вони є таким складним утворенням, як гроші. Однак основною

помилкою А. Сміта було переконання, що поділ праці відбувається через обмін, а не навпаки. Ідея грошей, їхнє розуміння того, як вони виникли, концепція грошей як товару та тлумачення фінансової природи їх створення — все це є значним прогресом в економічній науці того часу.

Рікардо, який є продовжувачем теорій А. Сміта, розвиває свою теорію грошей на основі його теорії вартості. Він вважає, що гроші є звичайним товаром, який має вартість. Основною валютою грошової системи є золото, вартість якого подібна до вартості інших товарів, оскільки вона визначається вартістю робочої сили. З огляду на грошову оцінку грошей, обсяг грошей в обігу залежить від обсягу цін на товари. Рікардо виступає за те, щоб витрачання грошей у вигляді золота вважалось дорогим і невиправданим, він розробляє проект звернення в обіг паперових грошей.

Гроші можуть мати різні форми, що розкриває суть предмета та його важливість для користувача (див. рис. 1.1).

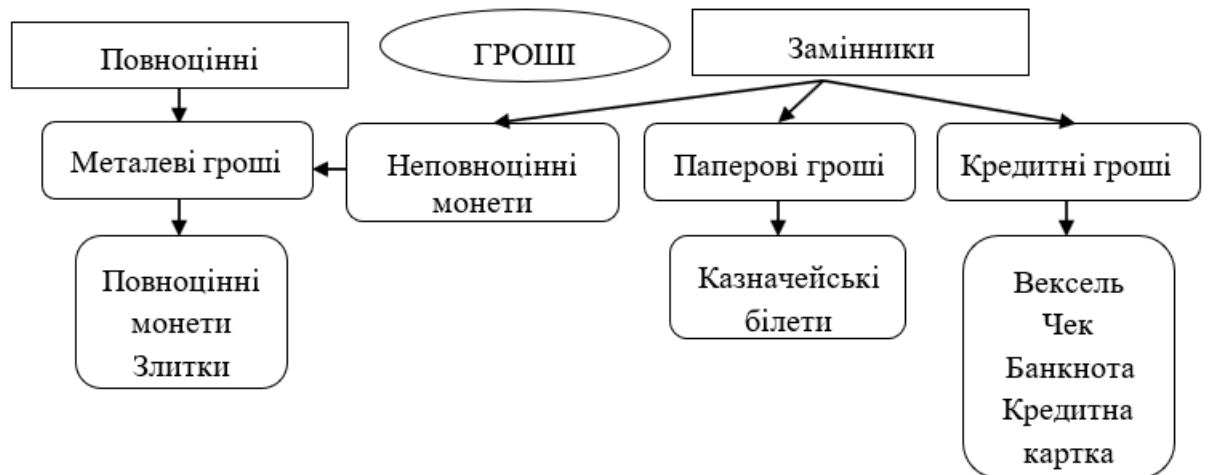

Рис. 1.1. Класифікація грошей за формою

Оскільки гроші виконують функцію засобу пересування та платежу, вони завжди перебувають у русі. Переміщення грошей між різними частинами країни називається грошовим обігом, який виражається в готівковій або безготівковій формах, ці форми грошей також служать засобом передачі товарів і послуг, а грошовий обіг — це позитивний і негативний зв'язок між виробництвом і попитом. Проте обіг грошей не може бути обмежений через їх участь у

товарному обігу, оскільки гроші в свою чергу здійснюють самостійний рух. Валютний обіг - сукупність усіх грошових потоків, представлених валютним обігом: обіг банкнот, монет і банкнот (казначейських білетів); безготівковий обіг: перерахування коштів з рахунків на рахунки підприємства через фінансово-кредитні установи на основі розрахункових і платіжні документи. З розвитком товарного виробництва й обігу грошова функція всієї ринкової економіки зазнала кількісних і якісних змін, що призвело до демонетизації золота. Щоб зрозуміти природу сучасної грошової системи, зміни грошового обігу та самих грошей під час демонетизації золота, необхідно розкрити основи цього процесу та врахувати функцію грошей як загального еквівалента. Сутність грошей як економічної категорії відображається в їх функціях.

Таблиця 1.1

Функції та призначення грошей

Функції грошей	Призначення грошей
Міра вартості	Є еквівалентом вартості всіх товарів.
Засіб обігу	Є посередником в обміні, стимулюють обмін товарами.
Засіб платежу	Забезпечують погашення боргу.
Засіб утворення нагромадження	Є резервом багатства, регулюють обіг грошей.
Світові гроші	Виступають як: <ul style="list-style-type: none"> • міжнародні платіжні засоби; • загальні засоби закупівлі; • сприяють матеріалізації багатства.

Функція грошей як міри вартості полягає у вимірюванні та порівнянні вартості всіх товарів і послуг, приписуючи вартість у формі ціни, використовуючи гроші як загальний еквівалент. Ціна товару є його грошовим виразом і є його грошовим виразом. Це залежить від вартості товару та вартості валюти. Технічним засобом вираження вартості грошової одиниці є масштаб цін, який має правовий (законодавчий) характер і виражає не вартість, а ціну товару. Завдяки розміру ціни ідеальна фіктивна ціна перетворюється на ціну в національній валюті або ринкову [65].

У функції грошей як засобу обігу валюта виступає посередником в обміні товарів і послуг і забезпечує їх обіг. На відміну від попередньої, ця функція виконується в реальному обсязі, але її ефект тимчасовий (гроші перекидаються з однієї позиції на іншу). Характеризується одночасним протилежним рухом товарів і грошей у бартерній торгівлі, тобто продаж товарів і оплата здійснюються одночасно. У зв'язку з цим функція валюти як засобу обігу в цілому обмежується грошовою сферою.

Основною метою платіжної функції є використання валюти для погашення вартості товарів, проданих у кредит. Роль грошей тут така: міра вартості, яка визначає договірну ціну проданого товару, тобто валюта визначає суму боргу, яку покупець зобов'язаний повернути протягом визначеного періоду; ідеальний спосіб оплати. Гроші як засіб платежу стали рухатися самостійно, без безпосереднього зв'язку з товарним обігом, обслуговуючи односторонній рух вартості в процесі розширеного відтворення; з'явилася абсолютно нова форма валюти - кредитна валюта [66].

Функція валюти як засобу нагромадження використовується суб'єктами ринку як певного активу для забезпечення своєї майбутньої купівельної спроможності. Кошти накопичуються, якщо інший товар не купується відразу після продажу цього предмета. Тут гроші є репрезентативною абстрактною формою багатства, засобом накопичення та збереження вартості. Тому функцію накопичення багатства найкраще виконує цінна валюта, яка має власну вартість.

Єдність усіх функцій дає загальне уявлення про гроші та їх роль у суспільному відтворенні. Важливою умовою теоретичного пізнання функцій грошей є забезпечення послідовного діалектичного підходу до їх аналізу [66].

Для початку розглянемо трактування поняття «гроші» в нормативних документах. Тому, зокрема, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає готівку як готівку в касі та депозити до запитання [59]. Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо аналізу та оцінки фінансового стану підприємства» до грошових коштів відносяться готівка, кошти на банківських рахунках і кошти до запитання [62].

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» кошти визначаються як кошти в органах Державного казначейства України, банках та на поточних депозитних рахунках [67]. Тому всі визначення поняття «валюта» в чинних нормативних документах лише вказують на складові поняття. Це формулювання є досить бездоганим і потребує уточнення [18].

В економічній літературі гроші трактуються по-різному: як товар, як економічні відносини між комерційними суб'єктами, як загальний еквівалент вартості тощо.

Науковці використовують різноманітні терміни для визначення поняття «грошові кошти»: «валюта», «грошовий потік», «грошові кошти», «фінансові ресурси», що призводить до різного трактування сутності цих звітів у бухгалтерському обліку.

У Сполучених Штатах термін «готівка» не став популярним до 1950-х років. До цього це було вкрай рідко.

Готівка — це реальна валюта, якою компанії розраховуються з постачальниками та іншими кредиторами за придбані товари та/або послуги.

Більшість науковців трактують поняття «грошові кошти» як поточні активи підприємства. Однак це визначення не повністю передає їхню суть, адже гроші також використовуються для розрахунків.

Розглянемо трактування змісту поняття «гроші» в різних канонічних та літературних джерелах. Визначення поняття «валюта» в нормативних документах лише вказує на її складові. Кошти на банківському рахунку, готівка та депозити до запитання включаються до готівки. Однак це визначення є неточним і потребує модернізації. На що звернули увагу М. В. Дерій, Г. В. Осовська, С. М. Остафійчук та інші вчені.

Г.В.Осовська зазначала, що гроші означають дохід і дохід. Але гроші можуть виступати і у вигляді витрат, тому це формулювання є неповним і не може бути повністю визнаним.

Бутинця Ф. Ф. Гроші — це металеві та/або паперові знаки, які є мірою вартості при купівлі та продажу. Вони виконують роль універсальних еквівалентів, тобто відображають вартість усіх інших товарів і можуть бути обмінені на будь-який з них [6].

А. А. Чухно вказував, що у взаємодії золота, паперових грошей і кредитної валюти в тривалому історичному процесі виграли останні. Іншими словами, відбувається трансформація валюти-товару в кредитну валюту і валюту-капітал. Сучасні гроші є кредитними грошима і являють собою рух позичкового капіталу. Незалежно від того, вилучаються вони в паперовій формі чи у формі електронної картки, гроші виражають рух позичкового капіталу, що визначає їх матеріальну природу [51].

За М. В. Дерія, гроші визначаються як дохід і надходження, з одного боку, і витрати, з іншого. Цей спосіб можна вважати більш зручним, оскільки гроші надходять у вигляді доходів, надходжень і витрат. Вони є одним із елементів ефективного функціонування будь-якого бізнесу. Саме гроші пронизують усі господарсько-комерційні відносини та розрахунки, відтворюються в бухгалтерських документах, пов'язані з доходами, витратами, фінансовими результатами, досягають кінцевої мети господарської діяльності – отримання прибутку [12].

Більш розгорнуто структуру грошових фондів, які характеризуються абсолютною ліквідністю, дав С. М. Остафійчук [39]. Не всі кошти можна класифікувати як готівку та вважати ліквідними. Наприклад, якщо компанія відкриває безвідкличний акредитив для переказу коштів іншій компанії. Іншими словами, на даний момент гроші є власністю компанії, але компанія не може використовувати гроші для задоволення власних потреб. Ці кошти можуть бути перераховані лише на конкретне ім'я за акредитивом. Проте до поняття «готівка» слід віднести кошти, що знаходяться на поточному рахунку банківської установи. Вони можуть з'являтися на банківських картках і чекових книжках. Вони вважаються коштами, які легко доступні для компанії, є

грошовими ресурсами, що належать компанії, і вважаються абсолютно ліквідними.

Говорячи про публікації експертів, слід зазначити, що в них формулювання поняття «гроші організації» дається лише одинично. Одним із моментів, на який варто звернути увагу, є визначення А.В. Заркова[60]. Однак важливо взяти до уваги, що окрім монетарних активів платіжні інструменти також можуть бути грошовими еквівалентами, які розглядаються як засоби платежу згідно з П(С)БО та МСФЗ 7, за умови дотримання певних умов у погашення боргу. Крім того, еквівалент власних коштів може відрізнитися від фактичної готівки, зокрема щодо ризику, ліквідності чи навіть інших атрибутів.

Наприклад, кошти, депоновані у валюті економічно нестабільної країни, набагато менш ліквідні та конвертовані, ніж облігації чи депозити до запитання в банках. Тому облік готівки та її еквівалентів вимагає чіткого розмежування між основним носієм, включаючи валюту зберігання, умови доступу та інші показники, щоб ви могли приймати зважені та обґрунтовані рішення щодо управління грошовими потоками для конкретної організації. Еквіваленти грошових коштів — це фінансові активи (наприклад, короткострокові депозити), які можна швидко конвертувати в реальну валюту з мінімальними втратами, якщо фактична вартість зміниться.

Як визначено в П(С)БО, «валютні еквіваленти включають високоліквідні фінансові інвестиції, які можна легко конвертувати заздалегідь у відомі суми валюти...»[11]. Надане пояснення майже точно повторює значення терміну «еквіваленти грошових коштів» у Міжнародних стандартах фінансової звітності (далі — МСФЗ). Тут важливо зазначити, що МСФЗ 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» також визначає період, протягом якого фінансові інвестиції конвертуються у валюту – до трьох місяців [11]. Варто зазначити, що до 2011 року еквіваленти грошових коштів ідентифікувалися як високоліквідні фінансові інвестиції та відповідно відображалися на рахунку 58 «Фінансові інвестиції».

Грошові еквіваленти – це альтернативні кошти для покриття боргів у періоди дефіциту. Зміст терміну «еквіваленти грошових коштів», прийнятого в українській та зарубіжній практиці бухгалтерського обліку та звітності, визначається відповідними нормативними актами. Тому фінансові інструменти з низьким ризиком зміни вартості можна віднести до еквівалентів грошових коштів, які можна легко та швидко перетворити на платіжний засіб для погашення грошових зобов'язань.

По суті, грошові еквіваленти — це не інвестиції, а резерв, який гарантує короткострокову платоспроможність і фінансову стабільність, як правило, на термін не більше трьох місяців. Варто погодитися з Н.С. Пласкова вважає, що в процесі обліку та управління грошовими коштами та їх еквівалентами необхідно враховувати деякі важливі атрибути, які не тільки підкреслюють характеристики всіх готівкових і безготівкових коштів, наявних в організації, виражених у валютах різних країни, а також еквівалентів, розділених за потенціалом сек'юритизації, ліквідністю, витратами на зберігання, альтернативами поточним операціям, безпекою використання платежів, виконанням поточних зобов'язань та операціями із забезпеченням. Так само в міжнародній практиці еквівалентами грошових коштів є фінансові активи, які є високоліквідними, не мають ризику знецінення та мають термін погашення не більше трьох місяців. Проте в таких країнах ЄС, як Німеччина та Австрія, немає норм щодо терміну повернення цих фінансових інструментів, але є норми щодо умов швидкого перетворення цих інвестицій у кошти [47].

Таким чином, грошові еквіваленти є інструментом, який створює резерви ліквідності у формі банківських депозитів до запитання, векселів, як кошти, які можна повернути власнику на першу вимогу, і, фактично, вони негайно готові погасити управлінський підоб'єкт зобов'язання. Тому фінансово-господарська діяльність організації влаштована таким чином, що вона постійно супроводжується потоком коштів, утворюючи послідовний цикл, утворений різними етапами діяльності підприємства: з моменту інвестування коштів в основний майно та матеріальні запаси, Він завершується процесом продажу

продукту, визнанням дебіторської заборгованості та доходів від продажів і навіть списанням грошей або їх еквівалентів з рахунків організації. Пласкова Н. С. «Своєчасний рух коштів — це безперервний процес, що створює розподілені в часі обсяги фінансових надходжень і відтоків та їх еквівалентів у процесі виробничо-господарської діяльності організації».

При цьому Н. С. Пласкова розкладає грошовий потік на позитивний грошовий потік (приплив грошей), негативний грошовий потік (відтік грошей) і чистий грошовий потік (чистий результат). А.Ф. Іонова і Н.М.Селезньов також визначають грошовий потік організації як сукупність надходжень і відтоків грошових коштів, що відбуваються в процесі господарської діяльності і розподіляються в часі. Ми повністю згодні з В.В. Бочарова вважає, що «грошовий потік — це рух особливого активу — коштів та їх еквівалентів» [33]. Подібні погляди можна знайти в роботі Ю.А. Силаєва та Є.М.Свиридова. Зміст зазначених авторами термінів сприяє прозорості обліку руху грошових коштів, слугуючи інформаційною основою для їх аналізу та прийняття суб'єктами господарювання необхідних управлінських рішень.

Взаємозв'язок і відтворення грошових потоків протягом життєвого циклу організації, забезпечення фінансових взаємовідносин з контрагентами, кредитними організаціями, засновниками і персоналом, а також відображення змін всередині різних компонентів грошових потоків, розділених на операційні, інвестиційні та фінансові подано на рисунку 1.2.

МСФЗ 7 (Операції, інвестиції та фінанси) також документує подібну структуру грошових потоків у ході фінансово-економічної діяльності організації.

Як правило, надходження та відтоки грошових коштів від поточної діяльності становлять більшу частину загального грошового потоку. Водночас «заморожування» коштів у матеріальних запасах, незавершеному виробництві, виготовленій готовій продукції на складах підприємства негативно позначиться на збалансованості, оборотності та ефективності руху грошових коштів.

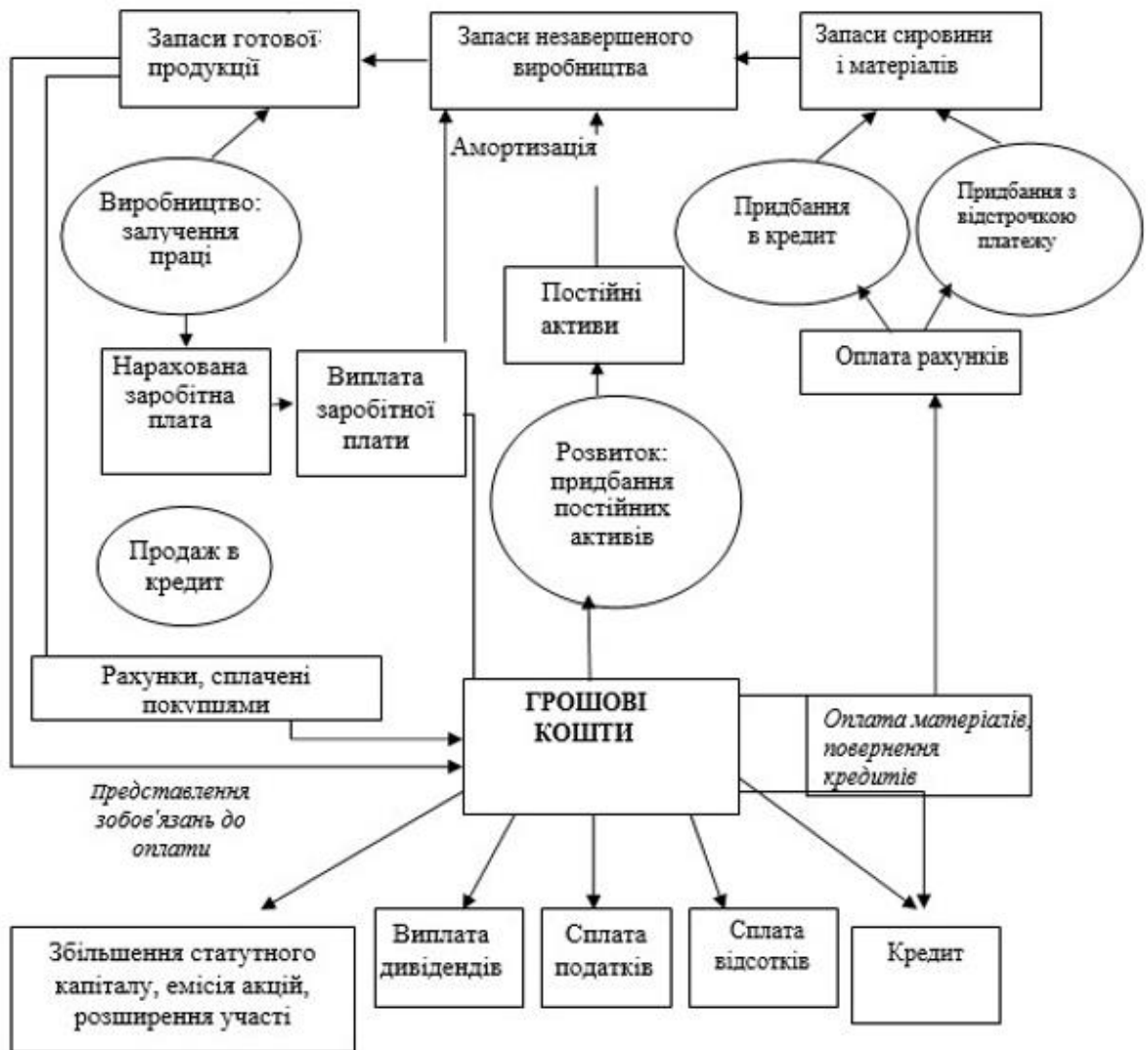

Рис. 1.2. Місце та роль грошових коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства

Тому завданнями менеджменту є планова організація руху грошових коштів, планування і прогнозування, ретроспективний і прогнозний аналіз, своєчасна організація кредитних відносин з банками щодо кредитів і поповнення оборотних коштів, вирішення взаємовідносин з покупцями і постачальниками щодо реалізації продукції та відстрочених операцій. оплата закупівель ресурсів.

Метою поточної (операційної) діяльності господарської організації є забезпечення необхідним обсягом коштів для різноманітної діяльності, у тому числі інвестиційної та фінансової, і є основним джерелом грошового прибутку.

У свою чергу інвестиційно-фінансова діяльність сприяє розвитку підприємницьких організацій (інвестиції в основний капітал, видача кредитів для отримання додаткових інших доходів тощо), а також формуванню необхідних припливів позикових коштів (банківські кредити, залучення коштів). Додаткове фінансування від засновників як фінансова допомога, а також збільшення статутного капіталу тощо.).

Підсумовуючи критичний аналіз основи терміна, викладеної в нормативних джерелах і публікаціях російських і зарубіжних фахівців, слід зазначити, що в даний час не існує єдиного способу визначення сутності терміна «грошовий потік», який для деяких є невизначеність. Ступінь, в якій це впливає на якість розробки інформаційно-аналітичних систем, що використовуються для управління фінансовими активами кожної організації.

Отже, грошові потоки підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касах під час господарської діяльності разом складають грошовий обіг підприємства. З точки зору бухгалтерського обліку усталений і послідовний процес – це надходження та відтік коштів у готівковій та безготівковій формах із записами (приходо-видаткові касові ордери, платіжні доручення, інші платіжні документи, звіти про рух готівки) та відповідними файлами переміщення.

Готівка насправді є товаром, точніше, інструментом управління грошовими потоками. Лише тісна взаємодія грошових коштів і грошових потоків дозволяє ефективно функціонувати грошово-кредитній системі, а також налагодженій системі бухгалтерського обліку [29].

Економічна сутність грошей полягає в тому, що вони є активним елементом і складовою соціально-економічної діяльності, відносин між суб'єктами, зв'язків у відтворювальному процесі.

Процес виробництва вимагає накопичення грошей і тимчасового вилучення грошей зі сфери обігу, оскільки кожен виробник повинен накопичити достатню кількість грошей для придбання знарядь праці і предметів праці, а

тому він певною мірою поводить ся як накопичувач. Накопичувати можна не лише золото чи срібло, а й металеві та банкнотні символи [66].

1.2. Класифікація грошових коштів відповідно до потреб обліку

Жоден сучасний економіст не стане заперечувати важливість таких активів, як грошові кошти та їх еквіваленти на балансі компанії. Ширенбек Х. сказав: «Ринкова система організацій, хоча й є відмінності в деталях (очевидні на прикладах західних розвинених країн), в основному є методом управління, заснованим на використанні валюти тощо». Гроші він називає «...ключовим чинником, який забезпечує плавний хід процесу поділу праці і є сполучною ланкою між ринками» [65].

Однак, незважаючи на визнання важливості категорій і необхідності впорядкування, насправді бракує роботи щодо чіткого розмежування та класифікації готівки та її еквівалентів. потреби бухгалтерського обліку, підприємства Аналіз та контроль грошових потоків. Процес вирішення цього питання дозволяє чітко розмежувати пріоритети певних типів монетарних досліджень на мікрорівні.

Класифікація – це процес поділу об'єктів (процесів, явищ) на класи (групи, категорії тощо) за певними ознаками. Інакше кажучи, класифікація – це природний процес вивчення сутності (явища, процесу) об'єктів. Чим помітніші характеристики класифікації, тим вищий рівень знань об'єкта дослідження.

Більшість авторів у своїх дослідженнях зосереджуються на класифікації грошових потоків, а не розглядають готівку як самостійний об'єкт управління фінансами. Класифікація, запропонована професором І.О. Ця таблиця є найбільш повною, оскільки визначає та описує 19 ознак її класифікації [5].

Терміни «готівка» та «грошовий потік» пов'язані, але не збігаються. За словами професора. П. Я. Буряка та проф. М. В. Римар: «Термін «грошовий

потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, постійний потік, коли надходження та відпливи коштів мають постійний характер» [63].

Вважаємо, що основними ознаками класифікації грошових фондів є:

- 1) форма існування: готівкові грошові кошти та безготівкові грошові кошти;
- 2) валюта: готівкова національна валюта та готівкова іноземна валюта (з поділом на валюту).

Готівка – готівка у формі банкнот, монет, купюр, файлів у пам'яті комп'ютера тощо (якщо використовується без прямого зв'язку з банківським рахунком). Безготівкові кошти - кошти, що зберігаються на банківському рахунку для оплати шляхом взаєморозрахунків шляхом переказу з одного рахунку на інший.

Під готівковою внутрішньою валютою розуміють готівку (включаючи готівкову та безготівкову) у формі валюти, випущеної певною країною та переважно обертаючись на її території. Грошові кошти в іноземній валюті - грошові кошти (готівкові та безготівкові), що обертаються на території відповідної іноземної держави (іноземної групи) і є законним платіжним засобом.

Професор В. В. Сопко стверджує, що класифікація грошових коштів є вихідним елементом організації їх бухгалтерського обліку [54], оскільки дозволяє структурувати користувачів облікової інформації відповідно до їхніх інформаційних потреб. В. В. Сопко виділив дві ознаки класифікації грошових коштів: за призначенням: оборотні кошти (ліквідні кошти) та цільові (необоротні кошти) за місцем зберігання: каси банків, каси підприємств, відповідальних осіб, Є контрагенти (видані аванси), інвестиційні еквіваленти, цінні папери тощо. [54]. У майбутньому цю категорія була розширена та доповнена дві додаткові функції: За типом валюти: національна валюта та іноземна (USD, Euro) валюта; За джерелом надходження: власний дохід, позиковий дохід та дохід від участі [54].

Наведені вище класифікаційні ознаки необхідно доповнити двома допоміжними ознаками, важливими для вирішення певних обліково-аналітичних та аудиторських завдань:

1) обмеження за напрямом використання: готівка без обмежень за напрямом використання - кошти, якими підприємства (установи, організації) можуть розпоряджатися для здійснення господарської діяльності без обмежень, наприклад готівка на поточних вкладних рахунках у банках; кошти обмеженого використання - підприємства (Агентство, організація) Грошові кошти, отримані на конкретні цілі, такі як готівкові кошти, отримані для цільового фінансування, гуманітарна допомога у вигляді готівки Класифікація коштів за вищезазначеними критеріями є надзвичайно важливою для аналізу фінансового стану підприємства як суб'єкти господарювання повинні прагнути до мінімізації частки коштів обмеженого призначення в загальній грошовій масі. Велика сума коштів і обмежене використання не обов'язково свідчить про вищу платоспроможність підприємства. В ідеалі найефективнішим засобом страхування зобов'язань суб'єкта господарювання є готівка без обмежень щодо її використання;

2) Місце зберігання: готівка в касі підприємства (установи, групи) - готівка, що зберігається у спеціально відведеному приміщенні або місці в межах встановленого ліміту залишку в касі; кошти на банківських рахунках - зберігаються на різних рахунках установ банків і можуть бути коштами, які є легкодоступними за запитом власника рахунку; гроші, що зберігаються на мікропроцесорі смарт-картки (тип «електронних грошей»), що зберігається на спеціально розробленій картці; гроші, що зберігаються в пам'яті жорсткого диска комп'ютера (тип «електронні гроші») зберігаються у вигляді файлів у пам'яті комп'ютера, яка виступає в якості фізичного носія.

У відповідь на виявлені недоліки в існуючих типах класифікації та для того, щоб окреслити загальноприйняті характеристики існуючої дезагрегації коштів, ми вважаємо за необхідне вдосконалити її класифікацію для задоволення потреб загального управління грошовими коштами, а також

бухгалтерського обліку, аналізу та аудит. Зведену класифікацію грошових коштів подано на рисунку 1.4.

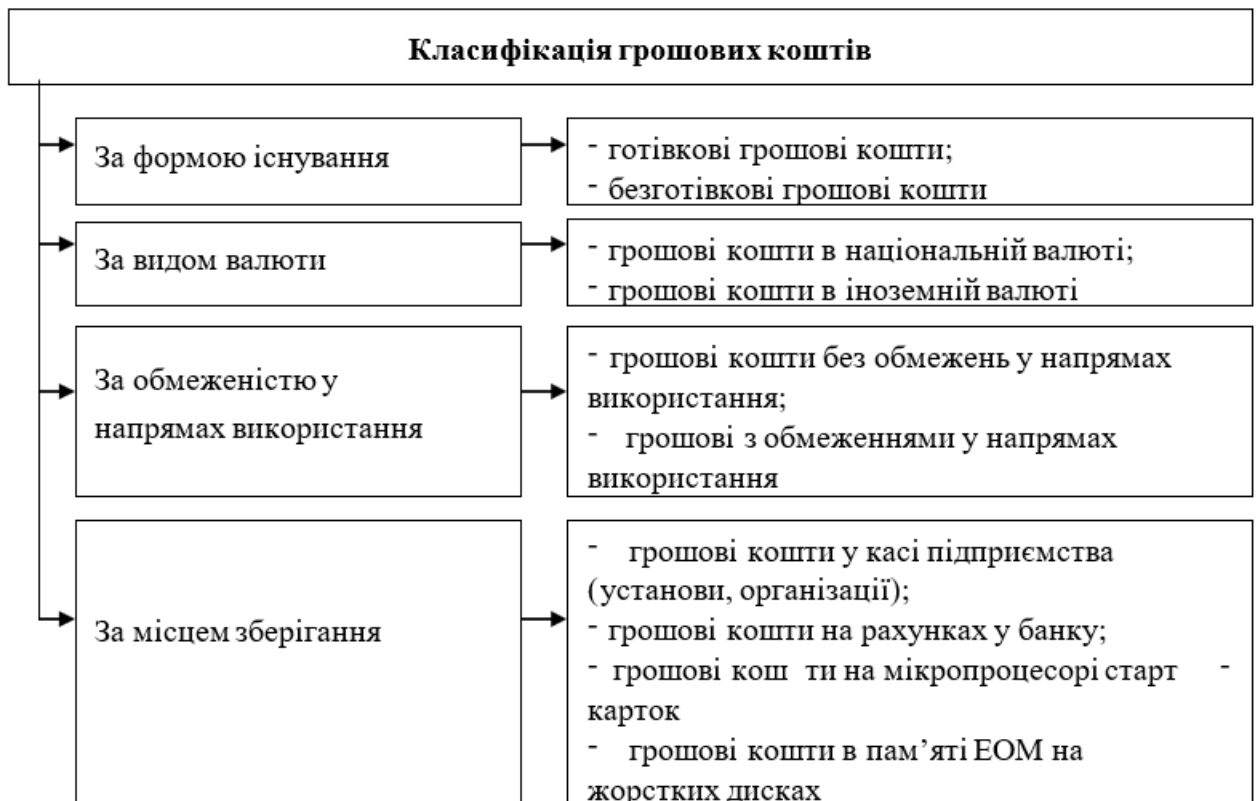

Рис. 1.4. Узагальнена класифікація грошових коштів

Отже, для правильного розуміння, ефективного управління, чіткого контролю та комплексного обліку необхідна чітка, зрозуміла та логічна класифікація фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, яка включає їх загальний поділ на економічно обумовлені однорідні групи.

Отже, на основі проведених досліджень узагальнено існуючі класифікації валют, виділивши такі характеристики: обмежене використання, місце зберігання.

Класифікація коштів за наведеними ознаками надзвичайно важлива для аналізу фінансового стану підприємства, вартості товарів та найбільш обґрунтованого відображення коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

1.3. Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами

Купівля, виробництво та продаж товарів і послуг становить більшу частину бізнесу, який відбувається в бізнесі та пов'язаний із оплатою та отриманням готівки та її еквівалентів. Через їх здатність здійснювати ротацію ступінь ризику помилок бухгалтерського обліку та контролю в цій сфері обліку є значною. Тому підвищення якості обліково-аналітичної інформації є актуальним завданням як для окремих об'єктів обліку, так і для всієї обліково-звітної системи підприємства. Вона може бути забезпечена на основі ґрунтовних якісних характеристик, таких як повнота, нейтральність, правдивість, точність тощо. Наведені характеристики сформовані на основі основних принципів надання та розкриття обліково-аналітичної інформації [8]. Тому питання формування якісної обліково-аналітичної інформації про грошові кошти та їх еквіваленти є актуальним у контексті застосування МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності) та зміни нормативно-правових вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та звітності [27].

Правильно організувати, своєчасно та законно проводити безготівкові та готівкові операції; своєчасно вести облік руху готівки та розрахунково-господарської діяльності; забезпечувати збереження грошових коштів та цінних паперів у касі підприємства; контролювати капітальні витрати; проводити регулярну інвентаризацію готівки; відповідно до зв'язку з клієнтами та покупцями. Розрахунок здійснює готівкові операції; контролює дотримання касової та розрахункової дисципліни; оперативно та повно відображає документи та регістри обліку руху готівки в касах підприємств та на рахунках банків на основі інформації про рух коштів та відповідно до основних завдань каси, чітко, своєчасно повний облік інформації про рух капіталу.

Законність здійснення операцій з грошовими коштами регулюється чинним законодавством України та визначається на підставі нормативно-правових документів. Регламент обліку руху грошових коштів схематично можна представити у вигляді ієрархічної таблиці з 4 рівнями.

Таблиця 1.1.

Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами²³

1 рівень – Міжнародні нормативно - правові акти							
МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів»		МСБО 21 Вплив змін валютних курсів.			МСБО 29 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції		
2 рівень – Національні нормативно – правові документи							
Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"	Закон України "Про банки і банківську діяльність"	Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Податковий кодекс	Закон України «Про Національний банк України»	Господарський кодекс	Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки»	
3 рівень – Підзаконні нормативно – правові акти							
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції»			Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»		
4 рівень – Інструкції, положення державного рівня							
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.	Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні	Інструкція №146 "Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті"	Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, коштів і документів та розрахунків	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків	Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті

На сучасному етапі розвитку української економіки відбуваються суттєві зміни, які призводять до змін у бухгалтерському обліку. В основному це пов'язано з тим, що національні стандарти (стандарти) бухгалтерського обліку наближаються до міжнародних стандартів, тому Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) мають значний вплив на національну систему регулювання. Вимоги до використання звіту про рух грошових коштів для надання інформації про минулі зміни в грошових коштах та їх еквівалентах економічного суб'єкта, відокремлюючи поточні грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, визначаються МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів». МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» та МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції». Прямі операції з грошовими коштами та їх еквівалентами. Грошові статті відповідно до МСФЗ 29 «Фінансова звітність» у разі гіперінфляції не переоцінюються, оскільки вони вже виражені в грошових одиницях і доступні на кінець звітного періоду. Процедури отримання фіксованої або визначеної кількості одиниці валюти визначено в МСБО 21 «Вплив змін обмінних курсів». Відповідно до МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» монетарні статті в іноземній валюті перераховуються наприкінці кожного звітного періоду. Розрахунок за монетарними активами здійснюється або монетарні статті перераховуються за поточним обмінним курсом Курсова різниця, яка відрізняється від обмінного курсу протягом звітного періоду або під час первісного визнання попередньої фінансової звітності, визначається як прибуток або збиток протягом періоду, в якому це відбувається.

Регулювання на національному рівні складається з чотирьох підрівнів. До першого рівня належать вихідні державно-правові норми з найвищою юридичною силою, а саме: Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Цивільний кодекс України та Законів України. Регулювання договірних відносин між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань та здійснення суб'єктами господарювання зовнішньоекономічної діяльності ґрунтується на Господарському праві України.

Встановлено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть самостійно розпоряджатися валютними доходами від операційної діяльності лише після сплати податків і зборів, передбачених законодавством, крім випадків, передбачених нормативно-правовою базою. Щодо використання коштів банківського рахунку, Цивільним кодексом України встановлено позовну давність дебіторської заборгованості. Так, відповідно до ст. Статтею 1070 встановлено, що банки зобов'язані сплачувати проценти за користування коштами на рахунку клієнта, і сума цих відсотків зараховується на рахунок клієнта, якщо інше надходження не передбачено договором або законом [69]. Сума процентів зараховується на поточний рахунок клієнта згідно з умовами, визначеними договором, або, якщо такі умови не встановлені, в кінці кожного кварталу. Українське податкове законодавство визначає поняття «валюти» та визначає, що додатні курсові різниці, які є результатом зміни курсу, включаються до складу доходів, а від'ємні курсові різниці включаються до складу витрат. У пункті 4.2. Документом № 135 передбачено, що доходи від кредитно-депозитної діяльності включаються до оподаткованого доходу підприємств[30].

Закон України є основним законодавчим актом, що регулює бухгалтерський облік організацій, у тому числі рух коштів.

Правові засади регулювання, організації, обліку та складання фінансової звітності в Україні. Визначено «Законом України про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [69].

У свою чергу, розробляються основні вимоги до обслуговування банківських рахунків та напрями обов'язків банків щодо ідентифікації клієнтів, які відкривають рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені цих клієнтів – відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність»

Законом України «Про застосування реєстру розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» передбачено, що підприємства, установи та організації форм власності у сфері торгівлі,

громадського харчування та послуг Особи, які здійснюють готівковий розрахунок (розрахункову діяльність) із споживачами у сфері послуг, зобов'язані проводити такі розрахунки через офіційно зареєстрований орган реєстрації розрахункових операцій [54].

Висновки до розділу 1

В першому розділі кваліфікаційної роботи визначено сутність поняття «грошові кошти», яке розглядається як в економічній, так і в бухгалтерській концепціях. З одного боку, валюта є особливим товаром, який виконує функцію загального еквівалента і є загальним засобом обігу. З іншого боку, готівка — це гроші, які компанія має в наявності для здійснення різних платежів. Розглянуто класифікаційні ознаки, зокрема: форма існування (готівка, валюта на рахунках у банках); вид валюти (державна валюта та готівкова іноземна валюта); обмеження використання (готівка без обмежень, готівка з обмеженнями); зберігання готівка в касі, готівка на рахунку в банку, готівка в стартовій картці мікропроцесора, готівка в пам'яті комп'ютера на жорсткому диску тощо.

Проаналізовано нормативні акти, що регулюють облік даного виду активів підприємств здійснюється, відповідно законодавством України, постановами Правління Національного банку України, положеннями, правилами та іншими нормативно-правовими документами.

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»

2.1. Методика організації обліку грошових коштів

Одним з найважливіших напрямків роботи, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства, є здійснення касових операцій. Грошові кошти є повністю ліквідним засобом, тому бухгалтерські операції з приймання та використання готівки в касі потребують регулярного контролю. Касові операції підприємства чітко регламентовані[6].

Основним нормативним актом, що регулює правила проведення готівкових розрахунків, є Положення України про ведення касових операцій у національній валюті [48].

Каса підприємства – це приміщення або приміщення, призначене для прийому, видачі та зберігання готівки та інших цінностей. Приміщення каси необхідно ізолювати, двері замикати зсередини, мати вікно для роботи. Іншим особам не дозволяється входити в касову зону[7]. Усі готівкові кошти підприємства рекомендується зберігати у вогнестійких металевих шафах, а в окремих випадках - у модульних і звичайних металевих шафах, які після закінчення робочого дня закриваються на ключ і опечатуються сургучною печаткою. касир. Ключі зберігаються у касира, їх забороняється передавати третім особам або копіювати.

Керівники підприємств несуть відповідальність за організацію касової дисципліни та повинні належним чином обладнати каси для забезпечення доставки та зберігання коштів. Якщо вони не створять належних умов, вони будуть притягнуті до відповідальності згідно з чинним законодавством. Для безпечної експлуатації касових апаратів підприємства можуть бути застраховані [47].

Перед відкриттям приміщень каси та металевих шаф касири повинні перевірити цілісність замків, дверей, віконних решіток, пломб на спрацювання охоронної сигналізації [6]. Якщо пломба зламана або знята, або замок, двері чи решітка зламані, касир повинен негайно повідомити керівництво, яке повідомить про це поліцію та вживе заходів для захисту касира до їх прибуття.

Касові операції ведуть касири, визначені керівником. Під касові квитанції касири ознайомлюються з правилами роботи каси та укладають договір про матеріальну відповідальність. У касі зберігаються готівка, валютні документи, бланки суворої звітності, цінні папери, придбані в інших суб'єктів господарювання. У касі не можна залишати готівку та інші цінності, що не належать підприємству.

На кінець робочого дня залишок готівки в касі не повинен перевищувати ліміту (граничного ліміту каси в неробочий час), який розраховується підприємством самостійно та підписується керівником і відповідальним бухгалтером [48]. Розрахунок ліміту залишку готівки в касі ТОВ «Тернопільелектропостач» подало в обслуговуючий банк під час відкриття рахунку. Тому готівку понад ліміт підприємство вносить до банку в кінці робочого дня. Готівка, отримана підприємством у вихідні та святкові дні та внесена до банку наступного робочого дня або використана наступного робочого дня для щоденного використання, не повинна перевищувати ліміт. потреба.

У сучасних умовах існує три важливих джерела грошових надходжень: банківські рахунки; від відповідальної особи; у формі доходу. Щоб отримати готівку в банку, компанія повинна попередньо замовити відповідну суму. Вони одержують готівку за касовим чеком (з чіткою інформацією про характер діяльності, яку планують здійснити) в межах наявних коштів і використовують лише за визначеним призначенням [32; 53].

Однак більш важливий вид доходу - це гроші, отримані від продажу продукції, товарів, проектів і послуг. При веденні касових операцій власник платіжних коштів надає підприємству бухгалтерські документи, що

підтверджують здійснення операції (квитанцію, податкову накладну, рахунок-фактуру, звіт про роботу, надані послуги тощо) [29].

Законність надходження коштів до каси підприємства та їх видача за цільовим направленням підтверджується касовими ордерами (рисунок 2.1) [10]. Надходження готівки в касу ТОВ «Тернопільелектропостач» підтверджується ПКО, відірвана частина підписується головним бухгалтером і касиром і здається здавальнику готівки.

Рис. 2.1. Методика проведення касових операцій

Операції містять інформацію про підстави їх підготовки та супровідні документи. ПКО вноситься до Журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів і здається касиру. Касир перевіряє, чи всі підписи повні та справжні, чи чітко заповнені документи, чи є в документах зазначені додатки. У разі невиконання цих вимог документ повертається до бухгалтерії. Касир підписує ПКО та проставляє штамп або штамп «Оплачено» та дату на документі, що додається. Потім дані вносяться до касової книги. ПКО діє лише до дати його складання, інакше документ анулюється з відміткою в графі «Зауваження» Журналу реєстрації касових ордерів. Усі касові ордери зберігаються в окремих папках у бухгалтерії протягом 3 років [48].

Напрямок використання готівки регулюється Положенням про обігу готівки в національній валюті України: на чітко визначені цілі, готівкові розрахунки між підприємствами не перевищують 10 тис. грн. Подати один або кілька платіжних документів протягом одного робочого дня; за наявності заборгованості до бюджету виплата заробітної плати можлива лише готівкою, отриманою з банківського рахунку; видати готівку з рахунку тим, хто повністю відзвітував про попередні аванси [48].

Видача готівки з каси ТОВ «Тернопільелектропостач» здійснюється за ВКО або платіжними відомостями, підписаними керівником та головним бухгалтером або уповноваженою особою. Якщо додається документ, заява, рахунок-фактура тощо за підписом менеджера, ви можете заповнити ці реквізити на ВКО. Якщо на ВКО немає підпису одержувача, сума не буде врахована при розрахунку залишку готівки на кінець дня. У людей, які отримують готівку в касі, у ВКО записуються паспортні дані. Записи у ВКО вносять тільки від руки темним чорнилом або кульковою ручкою із зазначенням отриманої суми.

При виплаті заробітної плати необхідно пам'ятати, що строк зберігання готівки понад установлений ліміт для виплати заробітної плати становить три робочі дні [56]. Після закінчення цього терміну касир повинен виконати наступні дії: на прізвища осіб, які не отримали заробітну плату, допомогу по тимчасовій непрацездатності, стипендії чи премії, поставити штамп або вручну позначку «Депоновано»; створити журнал обліку депонованих сум; Наприкінці додайте загальну суму виплаченої та депонованої заробітної плати, зафіксуйте ці показники в касовій книзі. Бухгалтерія перевіряє відмітку касира в платіжних відомостях з переліком виданих і внесених сум. На підставі вимоги на перерахування готівки складається типовий ВКО на внесену суму та подається до банку.

Звіт касира є другим примірником листа касової книги. Кожного робочого дня касир підбиває підсумки дня та розраховує залишок готівки в касі. Здати звіт до бухгалтерії наступного дня.

Готівка важлива для будь-якого підприємства, а її правильний облік і контроль надходжень і виплат є частиною щоденної бухгалтерської роботи.

Облік операцій по касі ТОВ «Тернопільелектропостіч» здійснюється за документами, які є типовими внутрішньовідомчими формами, затвердженими НБУ та Міністерством фінансів України. Вони повинні застосовуватися без змін незалежно від відомчої належності та форми власності.

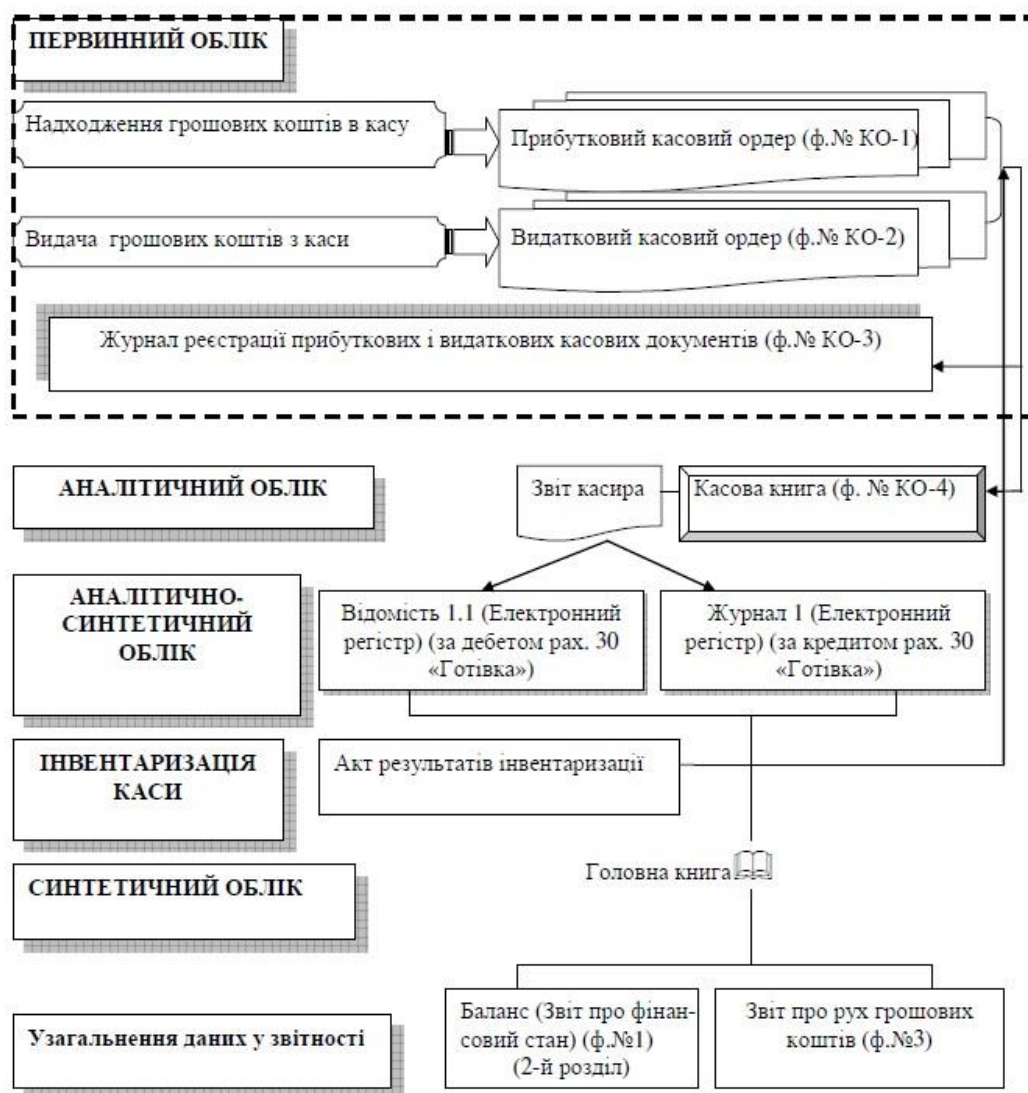

Рис. 2.2. Організація обліку касових операцій

При цьому облік касових операцій здійснюється на рахунку 30 та подані на рисунку 2.3. Дані для проведення аналізу відображаються в Журналі 1 та Відомості 1.1, які заповнювалися з використанням різних рядків касового звіту [7].

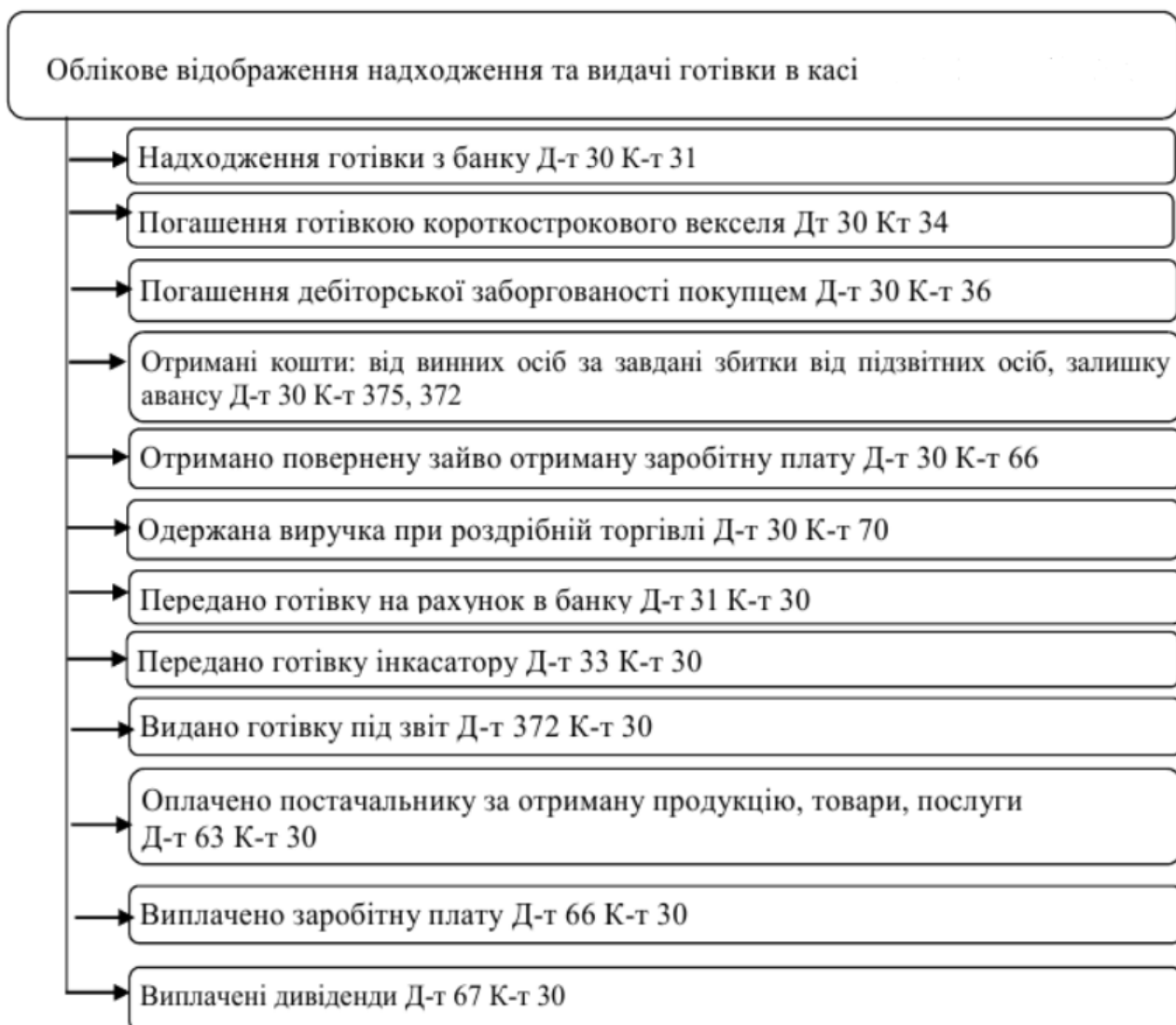

Рис. 2.3. Відображення касових операцій в обліку ТОВ
«Тернопільелектропостач»

Остаточні суми дебету і кредиту рахунку 30 на кінець місяця звіряються з оборотами за відповідними рахунками в інших журналах і відомостях. Кредитові обороти вносяться до головної книги з журналу 1, а дебетові - за кредитом відповідних рахунків в інших журналах. Сума залишку готівки у Відомості 1.1. Має збігатися сальдо на останній день місяця за касовим звітом і головною книгою.

На досліджуваному підприємстві щокварталу проводиться інвентаризація каси для підрахунку готівки та звірення залишків у касі з даними касової книги.

Комітет готує рахунок, щоб відзначити, якщо виявлено надлишок або нестачу готівки.

Нарешті, дані про касові операції передаються у звіти про рух готівки [39]. Основною складністю відображення інформації у звітах про рух готівки є відсутність окремих граф для виділення сум за окремими видами діяльності в основному файлі обліку надходжень і видачі готівки. Для спрощення складання звітності важливо виділити види господарської діяльності в касових і банківських документах, касових книгах, регістрах бухгалтерського обліку, що допоможе узагальнити підсумкові дані каси за видами господарської діяльності. Тому прибутково-видаткову касу рекомендується доповнювати даними про операційну (опр.), інвестиційну, фінансову або її коди, інвестиційну (інв.) та фінансову (фін.) діяльність або їх коди. Це дозволить подавати дані про діяльність у касову книгу.

З метою зменшення інформаційного навантаження на кінець року в журналі-ордері 1 важливо відображати суми операцій за видами господарської діяльності (операційна, фінансова та інвестиційна) в окремих графах. Таким же чином слід додати відомості та відомості рахунку 31 в журналі-ордері. Таким чином, згруповані показники руху грошових коштів є інформаційною базою для заповнення аналітичних даних і відомостей рахунків 30 і 31 журналів-ордерів № 1 і 2. Практичне застосування рекомендацій щодо формування первинних документів та пов'язаних з ними регістрів дозволить звести звітність до простого перенесення інформації з облікових регістрів, що не викличе труднощів у бухгалтера та не займе додаткового часу.

Отже, з метою належного обліку господарських операцій з готівкою необхідно дотримується наступних вимог:

- оприбуткування надходжень та видачі готівки здійснюється відповідно до прибутково-видаткових ордерів і суворо дотримується вимог до звітності;
 - щоденно вести касову книгу та точно фіксувати кожну касову операцію;
 - з метою запобігання повторного використання документів касир повинен проставляти спеціальну печатку;

- контролювати фактичні залишки готівки через сальдо в касовій книзі;
- стежити за залишком готівки в касі на кінець робочого дня відповідно до встановлених лімітів [42].

2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів на рахунках в банку

Підприємства відкривають поточні (поточні) рахунки в банках для безготівкових розрахунків і зберігання незадіяних коштів. Банк відкриває поточні рахунки юридичним особам, які не мають рахунку в банку, згідно з інструкцією про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банку та поточних рахунків у банках (резидентів і нерезидентів), за погодженням з банком Постанова НБУ № 492 від 12.11.2003. Організація та методи обліку коштів на банківських рахунках ТОВ «Тернопільелектропоста» чітко відлагоджена [47].

Споживачі ТОВ «Тернопільелектропостач» можуть здійснити оплату за спожиту електроенергію через електронні системи, в пунктах прийому платежів або платіжних терміналах.

Зокрема, доступна в Інтернеті через наступні електронні системи:

- PIN Bank
- Ощад 24/7
- Приват 24
- Portmone.com (Можлива комісія 1.5%, не менше 3 грн. Переказ виконується протягом 3-х робочих днів. Без комісії в межах тарифу «Місяць»)
- УкрПошта (Можлива комісія 1.5%, не менше 3 грн. Переказ виконується протягом 3-х робочих днів.)
- oplata.te.ua
- EasyPay (Оплата "Віртуальною картою" без комісії. Платіжною картою - можлива комісія 3 грн.)

Також оплата можлива у таких банках та установах:

- ОщадБанк
- ПриватБанк
- УкрПошта
- А-Банк

Та через інформаційно-платіжні термінали (платіжною карткою).

Фактично всі операції за банківським рахунком здійснюються згідно з розрахунковими документами, затвердженими НБУ. Розрахункові документи дійсні лише за наявності підпису на картці. Якщо документ неправильно заповнений, відсутні необхідні реквізити або внесені виправлення, установа банку не має права прийняти документ до виконання[7].

Усі проведені операції банк відображає у банківській виписці із супровідною документацією. Стандартного формату банківської виписки немає, але в ній також вказуються: дата, номери рахунків боржника та кредитора, код операції, сума. Під час зарахування та зняття коштів з рахунку банк формує звіт і надає його підприємству.

Головний бухгалтер здійснює бухгалтерські роботи в послідовності: прикріплення номерів, перевірка наявності основних документів і відповідності сум у відомостях і основних документах, прикріплення кореспонденції між рахунками.

Основною ознакою банківської звітності є «дзеркальне відображення», тобто кошти підприємства є його кредиторською заборгованістю перед банком (банк є боржником підприємства). Отже, за кредитом у виписці розуміється надходження коштів на рахунок і сальдо на рахунку (збільшення кредиторської заборгованості), а за дебетом — зняття та перерахування коштів з рахунку. У виписці на полях кожної суми проставляється код відповідного рахунку. Готувати реєстри на основі банківських виписок і переносити дані до головної книги та фінансової звітності [6;9;11].

З метою вдосконалення здійснення безготівкового розрахунку актуальним є вдосконалення платіжної інструкції — найпоширенішої форми розрахункового документа в банківських операціях. Скасувавши детальну

інформацію, таку як «банк отримав» (оскільки дата банківської квитанції збігається з датою виконання), ефективність виконання платіжної інструкції з використанням цього документа може бути гарантована. Таким чином, можна виключити дату повторних переказів банківськими установами від імені клієнтів, оскільки банк отримує та виконує платіж в один день. Банківські установи контролюють лише заповнення всіх реквізитів, а не їх зміст.

У робочому плані рахунків для відображення коштів використовуються окремі рахунки та субрахунки.

Рис. 2.4. Методика бухгалтерського обліку операцій на банківських рахунках

Банки здійснюють розрахунки за поточними рахунками на підставі платіжних доручень клієнтів. Підставою для бухгалтерського обліку операцій по рахунках 311 є виписка банку про поточний рахунок.

При розрахунках за продані товари (надані послуги) важливо віднести операцію до безготівкової (особливо якщо потрібно уникнути РРО). Відповідь міститься в інструкції з безготівкових розрахунків у національній валюті, затвердженій постановою НБУ від 21.01.2004 р. № 637. Безготівковими є такі платежі: перерахування коштів з одного поточного рахунку на інший, внесення коштів у банк для подальшого перерахування на поточний рахунок. Остання операція безготівкова тільки для особи, яка отримала кошти.

В процесі виконання розрахунків безготівково ТОВ «Тернопільелектропостач» використовується система «клієнт-банк», яка виконує наступні функції:

- надсилання повідомлень між товариством та банківською установою зашифровано з допомогою сертифікованих засобів захисту;
- оформлення протоколу автоматично (в т.ч. створення захисту протоколу від змін) для надсилання розрахункових документів між обслуговуючою банком і товариством двосторонньо;
- створення архіву протоколів автоматична в кінці кожного дня.

Кошти, переведені з поточного рахунку на депозитний рахунок, не відповідають критеріям визнання і, отже, не призводять до доходу чи витрат для бізнесу. Відсотки, відображаються в бухгалтерському обліку як дохід у місяці їх нарахування (згідно ст. 20 НП(С)БО 15 «Доходи»).

При обліку довгострокових вкладів необхідно контролювати строк повернення на дату балансу. Відповідно до вимог Інструкції до Плану рахунків, № 291 класифікацію в обліку грошових коштів на депозитних рахунках подамо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Класифікація грошових коштів на депозитних рахунках

Тип депозиту	Строк	Рахунок у бухгалтерському обліку підприємства для грошових коштів на депозиті	Рахунок обліку процентів від депозиту
Короткостроковий	< 3 місяці*	351 "Еквіваленти грошових коштів"	733 "Інші доходи від фінансових операцій"
	від 3 до 12 місяців включно	352 "Інші поточні фінансові інвестиції"	
Довгостроковий	>12 місяців	143 "Інвестиції непов'язаним сторонам"***	
До запитання (інші поточні рахунки, крім основного)	–	313 "Інші рахунки в банку в національній валюті" 314 "Інші рахунки в банку в іноземній валюті"	719 "Інші доходи від операційної діяльності"****
<p>* національні стандарти та Інструкція № 291 вимоги "3 місяці" не містять. Однак, в п. 7 МСБО 7 "Звіт про рух грошових коштів" інвестиція розглядається як еквівалент грошових коштів в разі короткого строку погашення, наприклад протягом не більше 3-х місяців з дати придбання;</p> <p>** існує альтернативний варіант – рахунок 184 "Інші необоротні активи". Однак, за своєю суттю депозит більш подібний до фінансової інвестиції, так як він призводить до зростання власного капіталу за рахунок відсотків;</p> <p>*** в Інструкції № 291 даний рахунок призначений для обліку процентів нарахованих на залишки коштів по поточним рахункам, які і є депозитами до запитання.</p>			

Основні господарські операції з депозитними рахунками підприємства подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Бухгалтерські проведення з депозитними рахунками

№	Господарська операція	Дт	Кт
1	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк до 3 місяців	351	311
2	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк від 3 до 12 місяців	352	311
3	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк більше 1 року	143	311
4	Нарахування відсотків по строковому депозиту	373	733
5	Нарахування відсотків по депозиту до запитання (або поточному рахунку)	373	719
6	Зарахування відсотків по депозиту на поточний рахунок	311	373

Таким чином дворічний депозит, який буде повернутий у серпні 2024 року повинен бути переведений з Кт 143 на Дт 352 рахунку.

2.3. Особливості відображення грошових коштів у фінансовій звітності

Для ефективного розвитку будь-якого бізнесу, незалежно від форми власності, потрібні кошти, оскільки кошти є запорукою безперервної роботи бізнесу, з їх допомогою можна визначити статус комерційної структури та чи потрібно залучати інвесторів, або отримати в банківських установах кредит. Тому для прийняття необхідних рішень важливо мати точну інформацію та постійний контроль над наявними у бізнесу коштами.

Неможливо переоцінити важливість ефективності систем управління готівкою. Метою управління підприємством є ліквідація за рахунок власних коштів наслідків інфляційного процесу, створення необхідних умов для здійснення поточної діяльності та забезпечення належного рівня довіри між контрагентами. Від якості та ефективності управління залежить як стабільність суб'єкта господарювання, так і довгострокові плани його подальшої діяльності.

Рекомендований метод заповнення фінансової звітності передбачає, що готівка в касі, готівка на різних банківських рахунках (яка може бути швидко використана для щоденних операцій), готівка в дорозі, електронні гроші та їх еквіваленти повинні бути включені до «статей балансу». Готівка та її еквіваленти – це «гроші» [34]. Ці кошти можуть бути в національній або іноземній валюті. Щоб визначити баланс, необхідно розрахувати загальну суму грошових коштів та їх еквівалентів. Детальна інформація про рух готівки та коштів на банківських рахунках міститься в інших статтях [34].

Вся загальна інформація про діяльність щодо грошових коштів та їх еквівалентів відображається в балансі підприємства, звіті про фінансові результати та звіті про рух грошових коштів.

У бухгалтерському балансі відтворюється інформація про залишки грошових коштів на початок і кінець звітного періоду та їх еквівалентів у національній та іноземній валютах (ст. 1165). Зміни грошових активів протягом

звітний період пояснюються у звіті про зміну грошового капіталу (стор. 3405, стор. 3410, стор. 3415). Фінансові результати за звітний період відображаються у Звіті про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів відображає зміни в сумі грошових коштів та їх еквівалентів, що виникли в процесі господарської діяльності ТОВ «Тернопільелектропостач», включаючи прибуток.

Метою складання балансів і звітів про фінансові результати є надання користувачам правдивої, достовірної та повної інформації для розуміння фінансового стану підприємства на звітну дату та доходів, витрат, прибутків і збитків від операційної діяльності підприємства. Звітні періоди відповідно [4].

Звіт про рух грошових коштів є звітним документом про доходи та витрати від операційної діяльності, фінансів та інвестицій господарських коштів за звітний період. Звіт про рух грошових коштів є підсумковим підсумком управління грошовими коштами в результаті діяльності суб'єкта господарювання. Його рівень відображає ефективне управління підприємством, є основою для оцінки майбутнього виживання підприємства, є основою для демонстрації доцільності та умов надання кредиту, є основою для прийняття керівництвом підприємства поточних управлінських рішень.

Перетворення даних результатів діяльності суб'єкта господарювання є обов'язковою умовою для створення звітів про рух грошових коштів. Необхідність переглянути фінансову звітність пояснюється тим, що вона була підготовлена за принципом нарахування, що означає, що дохід від продажу та витрати, понесені в цьому випадку, повинні бути визнані або нараховані, навіть якщо кошти все ще можуть бути в компанії.

Отже, необхідно визначити, які зміни в грошових коштах відбулися в ході повсякденної діяльності суб'єкта господарювання протягом звітний періоду. Це можна продемонструвати лише шляхом перетворення показників із таблиці №2 у таблицю №3, тобто з методу нарахування на метод грошових коштів.

Звіти про рух грошових коштів ТОВ "Тернопільелектропостач" базуються на необхідності надання фінансової інформації про рух капіталу підприємства за звітний період (повна, правдива та достовірна).

Нормативні інструкції щодо складання звітів розкрито в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та відображено на рисунку 2.4 [39].

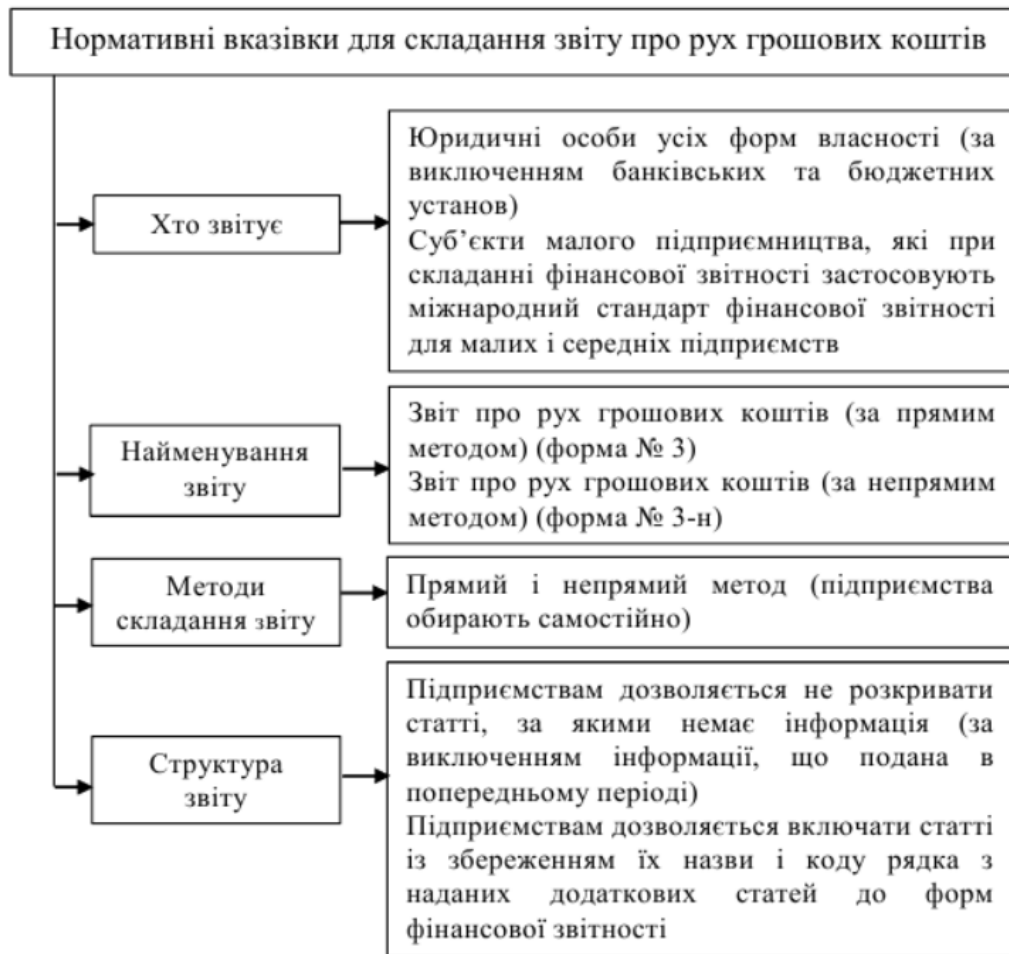

Рис. 2.4. Механізм формування звіту про рух грошових коштів

Вітчизняне законодавство передбачає два способи складання звіту про рух грошових коштів та відповідної звітності. Суб'єкт господарювання обирає свої варіанти виходячи з конкретних обставин своєї діяльності та зазначається в послідовності облікових політик у розділі звітності.

Порівняння методів підготовки звітів про рух грошових коштів відображено в таблиці 2.3.

Більш ефективним варіантом складання звіту про рух грошових коштів є непрямий метод. Форма звітності за цим методом є більш описовою, оскільки є дані про надходження та видачу коштів. Це полегшує аналіз коштів і скорочує час на введення даних з обох форм звітності.

Таблиця 2.3

Порівняння методів формування звітів про рух грошових коштів

№ п/п	Порівняльні показники	Прямий метод	Непрямий метод
1	Розподіл звіту про рух грошових коштів на три підрозділи залежно від виду діяльності	+	+
2	Необхідність застосування аналітичних даних	+	+
3	Використання даних з інших форм фінансової звітності	-	+
4	Відображення у вигляді видатку та надходження	-	+
5	Скорочений варіант подання інформації	+	-
6	Змістовніший варіант подання інформації	-	+

Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про зміни у фондах, таких як доходи та витрати від операційної діяльності, фінансів та інвестиційного бізнесу протягом звітного періоду. Операції з різними видами діяльності описані окремо в статтях для цих видів діяльності [1].

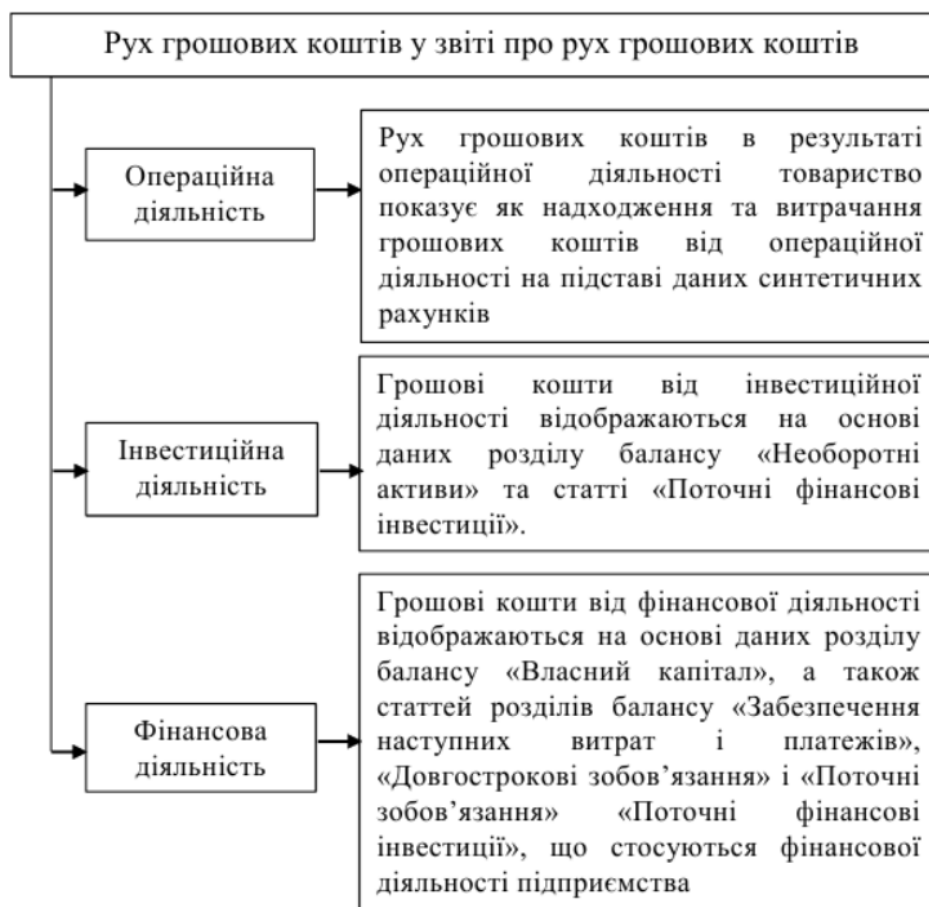

Рис. 2.5. Механізм складання звіту про рух грошових коштів

ТОВ «Тернопільелектропостач» складає звіти про рух грошових коштів за прямим методом. Варіативність розкриття даних про кошти у звіті про рух грошових коштів уможливорює різноаспектність проведення їх аналізування за обсягом та структурою. Користувач інформації володіє інформацією про операційні, фінансові та інвестиційні операції досліджуваного підприємства впродовж звітнього періоду. Це є основою для оцінювання сильних та слабких сторін підприємства, поточних та потенційних проблем, недоліків управління підприємством.

Методика розрахунку коштів у звіті про рух грошових коштів показано на рисунку 2.6. При цьому кінцевий результат балансу коштів на кінець року повинен бути таким же, як і сума готівки в балансі [34]. НП(С)БО 1 містить можливість не заповнювати статтю без відповідних даних, окрім раніше наведених даних.

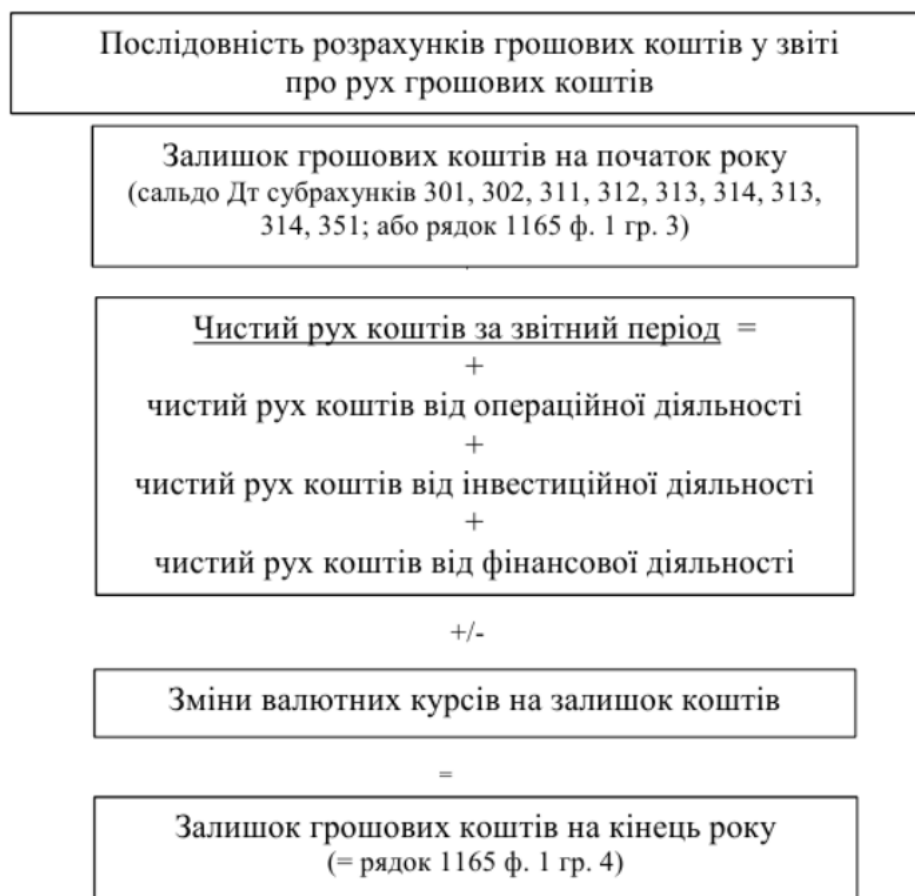

Рис. 2.6. Методика розрахунку даних у звіті про рух грошових коштів

Звіт про рух грошових коштів є важливою формою звітності, яка відрізняється від інших форм, оскільки є показником майбутнього функціонування суб'єкта господарювання.

Висновки до розділу 2

В даному розділі кваліфікаційної роботи розглянуто важливу частину діяльності суб'єкта господарювання є ведення обліку операцій з грошовими коштами. Бухгалтерське відображення даних про рух готівки в касі здійснюється на рахунку 30 «Каса», а відображення операцій на рахунках в банку за Дт 31.

Розглянуто методику здійснення синтетичного та аналітичного обліку на досліджуваному підприємстві та особливості відображення грошових коштів у формах фінансової звітності.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИБУТТЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»

3.1. Аналіз показників фінансового стану підприємства

Відповідно до законів України "Про ліцензування видів господарської діяльності", "Про здійснення Державною комісією державного регулювання у сферах енергетики та послуг населенню" та "Про ринок електричної енергії" Державна комісія виконує регуляторні рішення Держрегулювання у сфері енергетики та комунальних послуг: отримано ліцензію на право провадження господарської діяльності з постачання електричної енергії споживачам: ТОВ «Тернопільелектропостач» (Постанова НРЕКП від 14.06.2018 № 429).

ТОВ «Тернопільелектропостач» – забезпечує електроенергією споживачів міста Тернополя та всіх населених пунктів області. Компанія розпочала свою діяльність на ринку електричної енергії у 2018 році відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», прийнятого 13 квітня 2017 року, який імплементує в Україні норми третього енергетичного пакету Європейського Союзу. Метою діяльності ТОВ «Тернопільелектропостач» є надання клієнтам якісних послуг та впровадження передового європейського досвіду.

Грошовий потік компанії є безперебійним, що забезпечує ефективну роботу компанії

Рентабельність бізнесу не свідчить про наявність достатніх коштів для погашення боргу. Оскільки джерелом погашення позик і розширення бізнесу є готівка, а не чистий прибуток. Залишки в касі відображають фактичну наявність коштів, а не нараховані доходи.

Таким чином, реальні можливості для бізнесу можуть полягати в грошових потоках (грошових надходженнях і платежах), а не в фінансових показниках. Потік грошових коштів є важливим об'єктом фінансового аналізу для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [16].

Щоб спрогнозувати неспроможність прибуткової компанії погасити заборгованість, необхідно вивчити її грошовий потік і визначити рівень управління нею. На малюнку. 3.1 Короткий зміст [3; 21; 28; 68; 69] і вводить характеристики та завдання аналізу грошових потоків.

Аналіз руху грошових коштів з використанням фінансових показників ТОВ «Тернопільелектропостач» виконується для оперативних та стратегічних цілей, зокрема прогнозування надходження та виплати, а також порівняння активів і пасивів.

Звіти про рух готівки використовуються для аналізу руху готівки. Важливість цього аналізу стає ще більшою, якщо порівнювати надходження грошових коштів і чисті фінансові результати для підтвердження якості останніх: апроксимація надходжень грошових коштів і чистих фінансових результатів передбачає високу якість останніх.

Оцінка фінансового стану підприємства – це процедура діагностики основних фінансових показників підприємства. Для цього рекомендується розрахувати такі показники: коефіцієнт приросту нерухомості та виручку від реалізації.

Коефіцієнт зростання активів розраховують за формулою:

$$K_{\sigma} = \frac{B_1 - B_0}{B_0} \times 100$$

де B_1, B_0 – величина активів на початок та кінець періоду.

Таким чином, коефіцієнт становить $K_{\sigma} = \frac{13083.5 - 13179.5}{13179.5} \times 100 = -0.73$

Коефіцієнт зростання виручки від надання послуг визначається як:

$$K_v = \frac{V_1 - V_0}{V_0} \times 100$$

де V_1, V_0 — виручка від надання послуг на початок та кінець періоду.

Розрахунок даного коефіцієнта для ТОВ «Тернопільелектропостач»:

$$K_v = \frac{34080 - 29557}{29557} \times 100 = 15.3$$

Оскільки коефіцієнт зростання виручки для ТОВ «Тернопіль Електропостач» є вищим за зростання активів, то це свідчить про покращення ситуації підприємства порівняно з попереднім періодом.

Також детального аналізу крім зміни валюти балансу потребують також зміни окремих статей балансу, що подано у Додатку А.

Для детального аналізу необхідно оцінити майновий стан та окремі його елементів, див. таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз майнового стану ТОВ «Тернопільелектропостач»

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Зміна
1. Усього майна (валюта балансу)	13394	12773	-621
1.1. Основні засоби і необоротні активи	7891	7228	-663
у % до майна	58,90%	56,60%	-2,30%
1.2. Оборотні активи (оборотний капітал)	5492	5534	42
у % до майна	41%	43,30%	2,30%
1.2.1. Запаси	1270	2220	950
у % до оборотного капіталу	23,10%	40,10%	17%
1.2.2. Дебіторська заборгованість	3573	2646	-927
у % до оборотного капіталу	65%	47,80%	-17,20%
1.2.3. Кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	215	137	-78
у % до оборотного капіталу	3,90%	2,50%	-1,40%
1.3. Витрати майбутніх періодів	11	11	-
у % до майна	0,08%	0,09%	0,01%

Як видно з інформації в таблиці, вартість майна на кінець періоду становила 12 773 тис. грн., тобто майно підприємства зменшилось на 621 тис. грн. За рахунок зменшення необоротних активів. Сумарні необоротні активи, які становили 56,6% вартості майна, на кінець звітного періоду зменшилися на 621 тис. грн., тому їх частка зменшилася на 2,3%.

Оборотні активи підприємства зросли на 42 тис.грн., а питома вага зросла на 2,3%, з них: матеріальні активи зросли на 950 тис.грн., питома вага зросла на 17%, дебіторська заборгованість зменшилась на 17,2%. Кошти та їх еквіваленти зменшилися на 78 тис. грн., що є негативним фактором.

Аналіз складу та динаміки оборотних активів наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Аналіз складу та динаміки оборотних активів ТОВ
«Тернопільелектропостач», за 2021-2022 рр.

Види коштів	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Горизонтальний аналіз гр. 2 –гр. 1	Відносне відхилення, % (гр. 2/ гр. 1 x 100)	Вертикальний аналіз, %		
					на початок звітного періоду гр. 1/ усього x 100	на кінець звітного періоду гр. 2/ усього x 100	відхилення
1. Грошові кошти та еквіваленти у національній валюті	215	137	-78	-36,3	3,9	2,5	-1,4
2. Дебітори	3573	2646	-927	-25,9	65	47,8	-17,2
3. Запаси	1270	2220	950	42,8	23,1	40,1	17
4. Готова продукція	393	510	117	22,9	7,2	9,2	2
5. Товари	37	3	-34	-91,9	0,7	0,05	-0,65
6. Інші оборотні активи	4	18	14	77,8	0,07	0,3	0,23
Усього:	5492	5534	42	0,8	100	100	0

Аналіз джерела формування майна ТОВ «Тернопільелектропостач» на підставі бухгалтерського балансу наведено у таблиці 3.3, де проаналізовано джерела власних та позикових коштів.

На основі даних розраховується коефіцієнт незалежності підприємства

$$\text{Початок періоду: } K_n = (8326 : 13394) 100 = 62,16.$$

$$\text{Кінець періоду: } K_n = (10099 : 12773) 100 = 79,07.$$

Таким чином, вартість майна підприємства за звітний період зменшилась на 621 тис. грн. за рахунок зменшення позикових коштів. Частка залучених коштів у структурі майна зменшилася на 16,9% до 20,9%, в абсолютному виразі зменшившись на 2394 тис. грн. (2674-5068).

Власні оборотні кошти зросли на 2436 тис. грн., або на 15,2 % [(435 : 2871) 100]. Їх вартість зросла на 2,3% від загальної кількості. Це відбулося за

рахунок збільшення короткострокових кредитів на 118 тис. грн. Кредиторська заборгованість склала 29 тис. грн.

Таблиця 3.3

Аналіз джерел формування майна ТОВ «Тернопільелектропостач»,
за 2021-2022 рр.

Показник	Початок звітнього періоду	Кінець звітнього періоду	Зміна
1. Джерела формування майна	13394	12773	-621
1.1. Власний капітал	8326	10099	1773
у % до майна	62,20%	79,10%	16,90%
1.2. Позичені кошти	5068	2674	-2394
в % до майна	37,80%	20,90%	-16,90%
1.2.1. Довгострокові позики	-	-	-
у % до позичених коштів	-	-	-
1.2.2. Короткострокові позики	370	-	-370
у % до позичених коштів	7,30%	0	-7,30%
1.2.3. Кредиторська заборгованість	4698	2674	-2024
у % до позичених коштів	92,70%	100%	7,3
1.3. Доходи майбутніх періодів	-	-	-

Далі проведемо аналіз наявних власних оборотних коштів підприємства.

Таблиця 3.4

Аналіз власних оборотних коштів ТОВ «Тернопільелектропостач»,
за 2021-2022 рр.

Показник	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1. Власний капітал (підсумок розділу 1 пасиву балансу)	8326	10099
2. Забезпечення майбутніх витрат і платежів (підсумок розділу 2 пасиву балансу)	-	-
3. Довгострокові зобов'язання (підсумок розділу 3 пасиву балансу)	-	-
4. Необоротні активи (підсумок розділу 1 активу балансу)	7891	7228
5. Наявність власних оборотних коштів (ряд. 1 + ряд. 2 + ряд. 3 - ряд. 4)	435	2871

В результаті вартість оборотних активів досліджуваного підприємства зросла на 42 тис. грн. При цьому поточні зобов'язання зменшено на 2,394 млн. грн., що є безперечно позитивним для підприємства.

Показники ліквідності балансу товариства оцінені в таблиці. 3.5.

Таблиця 3.5

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Тернопільелектропостач»,
за 2021-2022 рр.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Платіжний надлишок або недостає	
						на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду
1. Найбільш ліквідні активи (А ₁)	215	137	1. Негайні пасиви (П ₁)	4698	2674	-4483	-2537
2. Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	3573	2646	2. Короткострокові пасиви (П ₂)	370	-	3203	2646
3. Активи, що реалізуються повільно (А ₃)	1715	2762	3. Довгострокові пасиви (П ₃)	-	-	1715	2762
4. Активи, що важко реалізуються (А ₄)	7891	7228	4. Постійні пасиви (П ₄)	8326	10099	-435	-2871
Баланс	13394	12773	Баланс	13394	12773	X	X

3.2. Аналіз результатів діяльності підприємства

Для того, щоб обґрунтувати фінансову стратегію підприємства, необхідно проаналізувати його фінансові показники та господарську діяльність.

Структура та аналіз доходів ТОВ «Тернопіль Електропостач» наведена нижче в таблиці 3.6.

Найбільша частка доходів становить дохід від реалізації відповідно 98,16% за 2021 рік та 97,14% у 2022 році.

Інші доходи незначні.

Таблиця 3.6

Структура та аналіз доходів ТОВ «Тернопільелектропостач»,
за 2021-2022 рр.

Показник	За минулий рік		За звітний рік		Відхилення	Темп зростання, %
	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %		
Дохід (виручка від реалізації продукції)	29557	98,16	34080	97,14	4523	13,27
Операційні доходи	282	0,94	482	1,37	200	41,49
Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	271	0,9	520	1,48	249	47,88
Інші доходи від звичайної діяльності	-	-	-	-	-	-
Надзвичайні доходи	-	-	-	-	-	-
Усього доходів	30110	100	35082	100	4972	14,17

Аналіз структури витрат і відрахувань ТОВ «Тернопільелектропостач» за 2021-2022 рр. подано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз структури витрат і відрахувань ТОВ «Тернопільелектропостач»,
за 2021-2022 рр.

Показник	За минулий рік		За звітний рік		Відхилення	Темп зростання, %
	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %		
податок на додану вартість	4926	16,37	5680	17,05	754	13,27
собівартість реалізованої продукції	20619	68,54	24201	72,66	3582	14,8
адміністративні витрати	1109	3,69	1217	3,65	108	8,87
витрати на збут	1534	5,1	612	1,84	-922	-60,1
інші операційні витрати	985	3,27	700	2,1	-285	-28,93
фінансові витрати	332	1,1	52	0,16	-280	-84,34
інші витрати	271	0,9	513	1,54	242	47,17
податок на прибуток від звичайної діяльності	308	1,02	334	1	26	7,78
Усього витрат і відрахувань	30084	100	33309	100	3225	9,68

Серед усіх витрат підприємства найбільшу питому вагу займає собівартість, торік – 68,54%, цього року – 72,66%. Велику частку становлять адміністративні витрати: 3,69%, але за звітний період вони знизилися до 3,65%, збільшившись в абсолютному вираженні на 108 тис. грн. Найбільше відрахування становить податок (16,37% та 17,05%), який збільшується протягом звітного року. Склад прибутку підприємства наведено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Формування прибутку ТОВ «Тернопільелектропостач» за 2021-2022 рр.

Показник	За минулий рік	За звітний рік	Відхилення
1. Прибуток від реалізації продукції (валовий дохід)	4012	4199	187
2. Прибуток від операційної діяльності	666	2152	1486
3. Прибуток від звичайної діяльності	334	2107	1773
4. Податок на прибуток	334	308	-26
5. Усього прибутку від звичайної діяльності (ряд. 3 — ряд. 4)	26	1773	1747
6. Чистий прибуток	26	1773	1747

Таким чином, найбільше склав прибуток від реалізації, який збільшився на 187 тис. грн., або на 4,45%. Прибуток до оподаткування збільшився на 1773 тис. грн. В результаті чистий прибуток склав 1773 тис. грн.

На основі даних фінансової звітності ТОВ «Тернопільелектропостач» проаналізуємо показник валової та операційної рентабельності:

$$k_{pe} = \frac{\Pi_g}{ЧД}, \quad k_{po} = \frac{\Pi_o}{ЧД},$$

Таблиця 3.9

Рентабельність ТОВ «Тернопільелектропостач» за валовим прибутком, 2022 р.

Показник	За попередній період	За звітний період	Відхилення(+, -)	
			абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	24631	28400	3769	13,27
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	20619	24201	3582	14,8
Валовий прибуток, тис. грн.	4012	4199	187	4,45
Валова рентабельність продукції, %	16,29	14,79	-1,5	-

В результаті проведеного аналізу рентабельність продукції підприємства знизилася на 1,5% через зниження темпів зростання чистого прибутку. Коефіцієнт впливу цього фактора становить 11,11%. Таким чином, рентабельність виробництва впала в 7,4 рази через зниження обсягу виручки. В цей же час збільшення собівартості реалізації привело до зниження рентабельності виробництва в 8,4 рази.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі було проведено глибокий аналіз господарської діяльності ТОВ «Тернопільелектропостач». Діяльність якого в кінцевому підсумку визначається не фінансовими результатами, а здатністю акумулювати грошові кошти. Вони є важливими аналітичними об'єктами для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Джерелами даних для цього аналізу є фінансова звітність підприємства, основні бухгалтерські дані та узагальнення і аналітична інформація.

РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ НА ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»

4.1. Охорона праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»

Служба охорони праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» створена для здійснення заходів правового, організаційно-технічного, санітарно-гігієнічного, соціально-економічного і лікувально-профілактичного характеру щодо запобігання нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємстві. Тому ця служба виконує завдання з контролю безпеки процесів на виробництві, забезпечення спецзасобами працівників, професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників в сфері охорони праці, забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку працівників, професійного набору працівників для виконання вказаних робіт.

До функцій служби охорони праці належать: забезпечення ефективної системи управління; керівництво роботою з охорони праці; підбір заходів із забезпечення норм безпеки, гігієни праці та виробничого середовища; складання методичних вказівок з проведення інструктажу з питань охорони праці; надання працівникам правил, стандартів, норм, положень, інструкцій; оперативний та поточний контроль стану охорони праці на підприємстві; ведення обліку, аналізування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, визначення шкоди від них; підготовка та складання статистичних даних підприємства по охороні праці [8; 17]. Ця служба може як видавати приписи з усунення виявлених недоліків, так і матеріально заохочувати працівників, які сумлінно виконують свої обов'язки і активно беруть участь у заходах з підвищення безпеки та покращення умов праці. Служба охорони праці планує види робіт по охороні

праці на перспективу, на поточний період та оперативно. Фінансуванням охорони праці займається роботодавець.

Профілактичні заходи з охорони праці, втілення програм на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівні щодо покращення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших програм із запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням фінансується на державному і місцевих рівнях [52]. Для ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Фінансування заходів охорони праці на ТОВ
«ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» за період 2020-2022 рр.

Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.			Сума фінансування (0,5%), тис.грн.			Абсолютне відхилення, тис.грн		
2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020-2021	2021-2022	2020-2022
808078	1138533	1185259	4040,39	5692,67	5926,30	1652,28	233,63	1885,91

Дані табл. 4.1 засвідчили про збільшення фінансування заходів охорони праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» в 2022 р. порівняно з 2020 р. на 1885,91 тис. грн., що зумовлено збільшенням обсягів реалізованої продукції. Ці кошти спрямовуються на купівлю спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту працівників; на утримання основних засобів в придатному стані; забезпечення працівників спецхарчуванням при виконанні роботи в шкідливих умовах; здійснення медогляду працівників, які працюють у важких умовах.

Облік, аналізування та оцінювання показників охорони праці спрямовані на пошук, обґрунтування та втілення рішень управлінським персоналом. Це здійснюється шляхом системного обліку показників стану охорони праці, аналізування причин невиконання чинного законодавства з охорони праці, розробки шляхів з усунення встановлених недоліків. Для

цього беруться дані про нещасні випадки та профзахворювання; дані по всіх видах контролю за станом охорони праці; дані паспортів санітарнотехнічного стану умов праці в цеху; результати обстежень будівель, споруд, приміщень, обладнання та ін. Для оцінки стану охорони праці у цехах береться коефіцієнт рівня охорони праці. Комплексний аналіз виробничих умов, виявлення небезпек, оцінювання та регулювання ризиків здійснюється з допомогою показників частоти травматизму, важкості травматизму, загального травматизму, частоти випадків захворювань, днів непрацездатності, важкості захворювань, витрат на охорону праці [8; 17].

Результати розрахунків наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Оцінка стану охорони праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»

№	Назви показників і їх складових	Роки		
		2020	2021	2022
1	Середньоблікова кількість працюючих	108	114	119
2	Кількість нещасних випадків за звітний період	1	1	1
3	Загальна кількість днів непрацездатності за всіма нещасними випадками за звітний період	11	10	12
4	Кількість випадків захворювань	15	9	11
5	Сумарна кількість днів непрацездатності за звітний період	13	12	14
6	Показник частоти травматизму	0,009	0,009	0,008
7	Показник важкості травматизму	11	10	12
8	Показник загального травматизму	0,10	0,09	0,10
9	Показник частоти випадків захворювань	13,89	7,89	9,24
10	Показник днів непрацездатності	0,12	0,11	0,12
11	Показник важкості захворювань	0,87	1,33	1,27
12	Показник витрат на охорону праці	0,54	0,53	0,66
13	Коефіцієнт технічної безпеки обладнання	0,96	0,95	0,97
14	Коефіцієнт рівня дотримання правил охорони праці	0,95	0,96	0,94
15	Коефіцієнт виконання планових робіт з охорони праці	0,80	0,82	0,79
16	Коефіцієнт рівня охорони праці	0,90	0,91	0,90

Аналізування та оцінювання стану охорони праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» засвідчило задовільний стан охорони праці на підприємстві. Це підтверджують результати розрахованих показників рівня охорони праці. Коефіцієнт рівня охорони праці трохи менше 1 протягом 2020-2022 рр. на досліджуваному підприємстві. З метою

забезпечення поліпшення охорони праці на підприємстві кожного наступного року прирівнюють до базового коефіцієнта стану охорони праці (коефіцієнт рівня охорони праці попереднього року збільшений на 5%). При недосягненні базового рівня показника, то значення коефіцієнта залишається наступного року. Перевищення базового рівня показника на 5% наступного року заплановується збереження фактичного досягнутого значення. Рівність коефіцієнта рівня охорони праці одиниці дає підстави для матеріального заохочення виробничого підрозділу за якісну охорону праці.

Визначення економічної ефективності здійснюється для вибору оптимального варіанту покращення умов та безпеки праці з соціальною ефективністю, виявлення впливовості методів покращення умов праці в розрізі основних показників діяльності підприємства, розробка шляхів зростання продуктивності праці при покращенні умов праці [13]. Для визначення показника ефективності витрат підприємства на заходи з охорони праці співставляють суму економії від поліпшення умов і безпеки праці за рік та суму вкладень підприємства в заходи з охорони праці [8]. За досліджуваній період річна економія від поліпшення умов і безпеки праці на ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ» становила в 2020 р. 252 тис. грн., в 2021 р. – 335 тис. грн, в 2022 р. – 264 тис. грн. Відповідно показник ефективності витрат досліджуваного підприємства на заходи з охорони праці в 2020 р. становив 0,06, в 2021 р. – 0,06 та в 2022 р. – 0,04. Таким чином, економічна ефективність витрат на поліпшення умов праці та підвищення її безпеки залишається ще низькою.

4.2. Розроблення і реалізація заходів щодо захисту працівників суб'єкта господарювання (підприємства, цеху, дільниці) від наслідків НС

Для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій суб'єктами господарювання із чисельністю працівників більш як 50 осіб розробляються плани реагування на надзвичайні ситуації.

План реагування суб'єкта господарювання визначає організаційні і практичні заходи та порядок дій, підрозділів (посадових осіб) з питань цивільного захисту та персоналу суб'єкта господарювання при виникненні надзвичайних ситуацій на ньому.

Реальність плану реагування суб'єкта господарювання забезпечується:

- всебічним і глибоким аналізом стану безпеки на об'єкті суб'єкта господарювання, прогнозуванням можливих проявів небезпечних чинників та побудови сценаріїв розвитку загроз виникнення НС;
- обґрунтованими розрахунками необхідних фінансових, матеріальних і людських ресурсів, а також часу, необхідного для підготовки та проведення запланованих заходів [22].

Діяльність щодо реагування на НС полягає в організації та координації робіт та заходів з: припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею; рятування персоналу; локалізації зони надзвичайної ситуації; ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю персоналу, заподіяння шкоди майну. Режим функціонування НС встановлюється за умов істотного погіршення виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, біологічної, сейсмічної та гідрометерологічної обстановки та отримання інформації про виникнення НС на об'єктів.

У режимі функціонування надзвичайної ситуації здійснюються: заходи, передбачені для режиму функціонування підвищеної готовності; заходи щодо термінового оповіщення про виникнення аварії та інформування про ситуацію, що складається і прогноз її розвитку; здійснення посадовими особами подання інформації та проведення оповіщення у режимі функціонування надзвичайної ситуації визначеними каналами та встановленим способом у встановлені терміни; заходи, передбачені планом для виконання керівним складом, органом

управління та силами цивільного захисту у режимі функціонування надзвичайної ситуації, порядок та термін їх виконання; заходи щодо управління силами і засобами у режимі надзвичайної ситуації та підтримання взаємодії; виконання заходів щодо захисту персоналу, майна.

Основні способи захисту працівників від уражальної дії факторів, що виникають у НС мирного та воєнного часу, такі: використання засобів індивідуального захисту; укриття працівників у захисних спорудах; здійснення заходів з евакуації працівників [4].

Використання засобів індивідуального захисту полягає у своєчасному використанні спеціальних індивідуальних засобів, що забезпечують захист органів дихання, шкіри, підвищує захисні властивості організму від дії СДОР, РР та бактеріальних засобів. Укриття працівників у захисних спорудах полягає у своєчасному укритті людей у спеціальних інженерних спорудах, що здатні захистити працівників від дії уражальних факторів або послабити їх дію. Утримання захисних споруд цивільного захисту у готовності до використання за призначенням здійснюється суб'єктами господарювання, на балансі яких вони перебувають, за рахунок власних коштів. Проведення заходів з евакуації вимагає всебічного забезпечення, яке включає: радіаційний, та хімічний та медичний захист, матеріальне, технічне, транспортне забезпечення та охорону громадського порядку, що організовують служби ЦЗ під керівництвом начальника ЦЗ об'єкта.

Ефективність плану реагування суб'єкта господарювання значною мірою залежить від того, наскільки заплановані до здійснення заходи узгоджені між собою за цілями, місцем, часом, складом залучених сил і за способом виконання. Важливо, щоб заходи знайшли узгоджене і адекватне відображення в планах територіальної підсистеми ЄДСЦЗ та відповідних її ланок.

4.3. Проведення оцінки масштабу, розмірів втрат та інших наслідків можливої НС суб'єктом господарювання

Надзвичайні ситуації на окремому підприємстві можуть спричинити ряд соціальних, економічних та екологічних наслідків для суспільства. Останніми роками визначення збитків знаходиться у полі підвищеної уваги у зв'язку із посиленням ринкових важелів впливу на управління національним господарством та намаганням органів державної влади оперувати більш коректними показниками заподіяної шкоди внаслідок порушення природоохоронного законодавства та надзвичайних подій. Численні НС, які завдають все більшої шкоди через катастрофічне старіння основних фондів та кволе вдосконалення систем реагування, захисту та попередження природних та техногенних катастроф, потребують цілеспрямованої державної політики, із залученням важелів економічного блоку уряду, та, основне, через вдосконалення нормативно-методичної системи природоохоронної політики. Це об'єднання може спиратися на посилення ролі неурядових структур у забезпечення екологічної безпеки, особливо страхових організацій та аудиторської і консалтингової діяльності, через вдосконалення системи державного перерозподілу повноважень щодо попередження НС, і, можливо, головне, через приведення у відповідність нормативним визначенням заподіяного збитку з фактичними витратами та ліквідацію їх наслідків [67].

Усі збитки поділяються на види залежно від завданої фактичної шкоди, зокрема від:

- втрати життя та здоров'я населення (Нр);
- руйнування та пошкодження основних фондів, знищення майна та продукції (Мр);
- невироблення продукції внаслідок припинення виробництва (Мп);
- вилучення або порушення сільськогосподарських угідь (Рс/г);

- втрат тваринництва (Мтв);
- втрати деревини та інших лісових ресурсів (Рл/г);
- втрат рибного господарства (Рр/г);
- знищення або погіршення якості рекреаційних зон (Ррек);
- забруднення атмосферного повітря (Аф);
- забруднення поверхневих і підземних вод та джерел, внутрішніх морських вод і територіального моря (Вф);
- забруднення земель несільськогосподарського призначення (Зф);
- збитки, заподіяні природно-заповідному фонду (Рпзф).

Методикою оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру передбачено, що загальний обсяг збитків від наслідків надзвичайних ситуацій розраховується як сума основних локальних збитків. Розрахунок збитків при НС проводиться за такою загальною формулою:

$$Z = H_p + M_p + M_n + P_{c/g} + M_{тв} + P_{л/г} + P_{р/г} + P_{рек} + P_{пзф} + A_{ф} + B_{ф} + Z_{ф}$$

Для кожного типу НС згідно з класифікатором надзвичайних ситуацій встановлюється перелік основних характерних збитків щодо кожного рівня надзвичайних ситуацій залежно від масштабів шкідливого впливу.

Висновки до розділу 4

В даному розділі проведено дослідження системи охорони праці на підприємстві та розроблення та реалізації заходів щодо захисту працівників від наслідків надзвичайних ситуацій.

Діяльність щодо реагування на НС полягає в організації та координації робіт та заходів з: припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею; рятування персоналу; локалізації зони надзвичайної ситуації; ліквідації або мінімізації її наслідків.

Численні НС потребують цілеспрямованої державної політики, із залученням важелів економічного блоку уряду, та, основне, через вдосконалення нормативно-методичної системи природоохоронної політики.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Грошові кошти розглядаються як економічні та облікові категорії. З одного боку, валюта є особливим товаром, який виконує функцію загального еквівалента і є загальним засобом обігу. З іншого боку, готівка — це гроші, які компанія має в наявності для здійснення різних платежів.

Для узагальнення визнаних на сьогодні класифікаційних ознак грошових фондів, виходячи з потреб монетарного менеджменту, пропонується удосконалена класифікація грошових фондів за такими основними характеристиками: 1) форма існування (готівкові грошові кошти, безготівкові грошові кошти); 2) види валюти (готівкова національна валюта, готівкова іноземна валюта); 3) обмеження використання (готівка без обмеження використання, готівка з обмеженням використання); 4) місце зберігання (готівка в касі підприємства, готівка на банківському рахунку, готівка на стартовій картці мікропроцесора, готівка на жорсткому диску в пам'яті комп'ютера).

Аналіз показав, що чинна нормативна база обліку операцій готівкового обігу, готівкових і безготівкових розрахунків в основному відповідає потребам підприємств. Розподіл коштів за видами діяльності пов'язаний з відмінностями у вимогах до користувачів щодо надання інформації. Тому важливо проаналізувати наявну інформацію, оцінити фінансову достатність реального господарського процесу підприємства та виявити тенденцію зростання обороту.

Грошові кошти є повністю ліквідним активом, тому необхідний постійний контроль та облік касових операцій. До касових операцій належать операції, пов'язані з прийманням і використанням готівки безпосередньо з каси підприємства. Основним нормативним актом, що регулює правила проведення готівкових розрахунків. Для обліку грошових коштів у плані рахунків бухгалтерського обліку використовується активний рахунок 30 «Грошові кошти».

В умовах ринкової економіки підприємства повинні відкривати рахунки в установах банків для розрахунків, безготівкового розрахунку та зберігання

власних коштів іншим підприємствам, організаціям, працівникам та іншим особам. ТОВ «Тернопільелектропостач» під час здійснення господарської діяльності розраховується з іншими підприємствами у готівковому та безготівковому порядку шляхом перерахування коштів зі свого банківського рахунку на поточні рахунки інших підприємств.

Метою аналізу грошових потоків є визначення рівня достатності формування грошових потоків за видами діяльності, ефективністю, збалансуванням позитивних (надходження грошових коштів) і негативних (відтоків грошових коштів) грошових потоків за кількістю та часом. Актуальність такого аналізу ще більша при порівнянні надходжень грошових коштів і чистих фінансових результатів для підтвердження якості останніх.

Аналіз руху грошових коштів від діяльності ТОВ «ТЕРНОПІЛЬ ЕЛЕКТРОПОСТАЧ» свідчить про збільшення грошових надходжень у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 359,25 млн грн. Це відбулося за рахунок збільшення виручки від реалізації послуг. При цьому зменшилися також грошові надходження за рахунок кредитів на 220,112 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком також зросли видатки грошових коштів на 485,74 млн грн., що призвело до збільшення залишків готівки.

Аналіз коефіцієнтів ефективності використання капіталу підприємства показують, що у 2022 році готівкових платежів було більше, ніж надходжень, тобто ТОВ «Тернопільелектропостач» не вистачило коштів для оплати. На кінець 2022 року норма прибутку залишку коштів зросла до 50%.

Рентабельність виплачених та отриманих коштів мала тенденцію до зростання у 2021-22 роках за рахунок підвищення фінансових показників та зменшення негативного грошового потоку. Чистий грошовий потік рентабельності у 2022 році був від'ємним порівняно з 2021 роком. У 2022 році дещо зросла ефективність грошового потоку та прискорився готівковий обіг. Коефіцієнт грошового потоку від операційної діяльності поступово зростав у 2022 році.

У 2020 та 2022 роках товариство мало дефіцит грошових коштів , що становив 4,554 4,414 мільйона гривень відповідно. У 2021 році показник ліквідності досліджуваного підприємства був позитивним і становив 99 439 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. S. Spivak, T. Korolyuk, I. Spivak, S. Krepych, B. Nita and R. Brukhanskyi, "Construction of a Conceptual Model of the Accounting and Analytical System of Report Formation Under IFRS," *2023 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Wrocław, Poland, 2023, pp. 206-210, doi: 10.1109/ACIT58437.2023.10275676.
2. S. Spivak, S. Krepych, I. Spivak, R. Brukhanskyi and U. Tkach, "Analysis of Tax Burden in Ukraine in the Context of European Integration," *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2021, pp. 385-388, doi: 10.1109/ACIT52158.2021.9548630.
3. S. Spivak, I. Spivak and S. Krepych, "Estimating the Competitiveness Level of Enterprises Based on the Functional Effectiveness Model," *2020 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2020, pp. 662-665, doi: 10.1109/ACIT49673.2020.9208969.
4. Атамас П. Й., Атамас О. П. Методичні проблеми складання Звіту про рух грошових коштів та шляхи їх вирішення. *Європейський вектор економічного розвитку: Збірник наукових праць*. 2013. № 1 (14). С. 3–11.
5. Бабіч В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік (облік активів) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 282 с.
6. З.Базилінська О. Безпека життєдіяльності : підручник / О. І. Запорожець, Б. Д. Халмурадов, В. І. Применко та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 448с.
7. Бухгалтерський фінансовий облік : Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / за ред. Ф. Ф. Бутинця. 8-е вид. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
8. Гандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О. Основи охорони праці : підруч. 5-е вид. К. : Каравела, 2010. 384 с.

9. Гнатенко Є. П., Гикава А. О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка суспільства*. 2016. Вип. 5. С. 421-424.
10. Гранова Р. О. Грошові кошти. Розрахунки: Бухгалтерський облік. К. : ЦУЛ, 2010. 207 с.
11. Григоревська О. О., Каленченко Т. С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. вип. 3 (33). С. 32-42.
12. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №7. С.14-18.
13. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. С. 60-64.
14. Економічний аналіз : Навч. посібник / За ред. Н. А Волкової. Одеса: ОНЕУ, 2015. 246 с.
15. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : підручник. К. : Знання, 2010. 375 с.
16. 18. Завацька О. А., Букало Н. А. Гармонізація звіту про рух грошових коштів відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1.
17. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : затв. постановою Правління Національного банку України від 21.01.04 р. № 22. Дата оновлення: 27.06.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04> (дата звернення: 07.12.2019).
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. Дата оновлення: 29.10.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 07.12.2019).

19. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів : затв. постановою Правління Національного банку України від 12.12.2003 р. № 492. Дата оновлення: 04.04.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (дата звернення: 07.12.2019).

20. Корінько М. Д. Аудиторський контроль грошових коштів. *Науковий журнал Інтелект XXI*. 2014. № 6. С. 80-85.

21. Королюк Т. Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення процесу контролінгу / Т. Королюк, С. Співак // Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2022. — Том 78-79. — № 5-6. — С. 58–64.

22. Королюк Т. М. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки / Королюк Тетяна Миколаївна, Співак Сергій Михайлович, Ратинський Вадим Віталійович // ГЕВ. — Т. : ТНТУ, 2023. — Том 85. — № 6. — С. 88–96.

23. Кундеус О., Білоус О. Трансформація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. // Галицький економічний вісник. 2023. Том 84. № 4. С. 56-61. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.056

24. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 602 с.

25. Масленніков Є. І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. Монографія. Одеса : Прес-кур'єр, 2015. 316 с.

26. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Дата оновлення: 30.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення: 07.12.2019).

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 01.01.2012. Дата оновлення: 01.01.2012. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення: 07.12.2019).
28. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 353 с.
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 07.12.2019).
30. Огійчук М. Ф., Новіков І. Т. Аудит: організація і методика : Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Алерта, 2012. 664 с.
31. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. Дата оновлення: 09.12.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення: 07.12.2019).
32. Подмешальська Ю. В., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 400 с.
33. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : затв. постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 12.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#n19> (дата звернення: 07.12.2019).
34. Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України : затв. постановою Правління Національного банку України від 03.12.2018 р. № 134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0134500-18> (дата звернення: 07.12.2019).
35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (дата звернення: 07.12.2019).

36. Про застосування електронних контрольно-касових апаратів і товарнокасових книг при розрахунках із споживачами у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.06.96 р. № 227/96-ВР. Дата оновлення: 13.07.2000. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/227/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.12.2019).

37. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 20.01.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 07.12.2019).

38. Ратинський В.В., Співак С.М. Синькевич Н.І. Розвиток економічного аналізу в Україні в контексті цифрової економіки. Електронний журнал "Ефективна економіка". - №7. 2023. С. 1-16.

39. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 688 с.

40. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 647 с.

41. Співак С. Управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Сергій Співак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 287-293. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14ssmvsu.pdf>.

42. Співак С. Роль комп'ютерних програм для аналізу фінансово-господарського стану підприємства [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Ірина Дідик, Тарас Скурський, Ольга Житко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 702-707. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmgsp.pdf>

43. Співак С. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Діана Панчишин, Михайло Скочиляс, Катерина Яремчук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип.

2 (25). — С. 113-119. — Режим доступу:
<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmpbo.pdf>

44. Співак С. М. Оцінка та управління ризиками як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства – 2020. – с. 159-162. URL:
<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-27.pdf>

45. Турова Л. Л., Коршак А. О. Облік і аудит готівкових коштів. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. Вип. 6. С.70-74.

46. Утенкова К. О. Аудит : Навчальний посібник. К. : Алерта, 2011. 408 с.

47. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. ; За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Алерта, 2011. 1042 с.

48. Ясишена В. В., Сисоєва І. М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2 (28). С. 131-139.

Додаток А

Аналіз балансу ТОВ «Тернопільелектропостач»

Стаття балансу	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Горизонтальний аналіз	Відносне відхилення	Вертикальний аналіз		
					на початок звітного періоду, %	на кінець звітного періоду, %	відхилення
Актив	1	2	3	4	5	6	7
Нематеріальні активи:							
залишкова вартість	-	34	34	100	0	0,3	0,3
первісна вартість	18	52	34	65,4	0,1	0,4	0,3
накопичена амортизація	18	18	0	0	0,1	0,1	-
Незавершене будівництво	354	353	-1	-0,3	2,6	2,8	0,2
Основні засоби:							
залишкова вартість	6887	6704	-183	-2,7	51,4	52,5	1,1
первісна вартість	11749	12248	499	4,1	87,7	95,9	8,2
знос	4862	5544	682	12,3	36,3	43,4	7,1
інвестиції:							
інші фінансові інвестиції	513	-	-513	-100	3,8	0	-3,8
Гудвіл	137	137	0	-	1,1	1,1	-
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	7891	7228	-663	-8,4	58,9	56,6	-2,3
Оборотні активи							
Виробничі запаси	1270	2220	950	42,8	9,5	17,4	7,9
Готова продукція	393	510	117	22,9	2,9	4	1,1
Товари	37	3	-34	-91,9	0,3	0,1	-0,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:							
чиста реалізаційна вартість	3557	2522	-1035	-29,1	26,6	19,7	-6,9
первісна вартість	3557	2522	-1035	-29,1	26,6	19,7	-6,9
резерв сумнівних боргів	-	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
з бюджетом	-	93	93	100	0	0,7	0,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	16	31	15	48,4	0,1	0,2	0,1
Кошти та їх еквіваленти:							
у національній валюті	215	137	-78	-36,3	1,6	1,1	-0,5
в іноземній валюті	-	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	4	18	14	77,8	0,03	0,14	0,11
Усього за розділом 2	5492	5534	42	0,8	41	43,3	2,3

Витрати майбутніх періодів	11	11	-	-	0,08	0,09	0,01
Необоротні активи та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	13394	12773	-621	-4,6	100	100	-

продовження

Пасив	1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал							
Статутний капітал	1750	1750	-	-	13,07	13,7	0,63
Пайовий капітал	-	-	-	-	-	-	-
Додатковий вкладений капітал	-	-	-	-	-	-	-
Інший додатковий капітал	4217	4217	-	-	31,5	33	2,5
Резервний капітал	50	50	-	-	0,37	0,39	0,02
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2309	4082	1773	43,4	17,2	32	14,8
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	8326	10099	1773	17,6	62,2	79,1	16,9
Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків	370	-	-370	-100	2,8	-	-2,8
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1556	1762	206	11,7	11,7	13,8	2,1
Поточні зобов'язання за розрахунками:							
з одержаних авансів	-	-	-	-	-	-	-
з бюджетом	10	-	-10	-100	0,07	0	-0,07
з позабюджетних платежів	-	-	-	-	-	-	-
зі страхування	99	21	-78	-78,8	0,7	0,2	-0,5
з оплати праці	232	120	-112	-48,3	1,7	0,9	-0,8
з учасниками	-	-	-	-	-	-	-
із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	2801	771	-2030	-72,57	20,9	6	-14,9
Усього за розділом 4	5068	2674	-2394	-47,2	37,8	20,9	-16,9
5. Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	13394	12773	-621	-4,6	100	100	X